

Outi Märijärvi ja Suvi Saksa

Tukiperhetoiminta tukiperheiden näkökulmasta

Opinnäytetyö

Syksy 2015

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Outi Märijärvi ja Suvi Saksa

Työn nimi: Tukiperhetoiminta tukiperheiden näkökulmasta

Ohjaaja: Helena Järvi

Vuosi: 2015

Sivumäärä: 61

Liitteiden lukumäärä: 3

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jonka tavoitteena on selvittää tukiperheiden vanhempien ja lasten kokemuksia tukiperhetoiminnasta. Tutkimuksessa käsitellään tukiperheiden jäsenten kokemuksia ja näkemyksiä toimintaan ryhtymisen motiiveista, toiminnasta yleensä, heidän valmiuksistaan ja rooleistaan sekä yhteistyöstä toiminnan eri osapuolten kanssa. Opinnäytetyön yhteistyötahona toimi Alavuden kaupunki, joka tuottaa tukiperhetoimintaa yhdessä Ähtärin kaupungin ja Kuortaneen kunnan kanssa. Tutkimuskysymykset olivat: mikä sai perheen lähtemään tukiperhetoimintaan, miten perheenjäsenet kokevat tukiperhetoiminnan, millaisia valmiuksia, ominaisuuksia ja rooleja vanhemmat kokevat perheen tarvitsevan toiminnassa sekä miten vanhemmat kokevat yhteistyön toimintaa ohjaavan tahon sekä tuettavan perheen kanssa.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään lastensuojelun ennaltaehkäisevää työtä ja avohuoltoa tukiperhetoiminnan näkökulmasta. Lisäksi tuodaan esiin tukiperhetoiminnan historia, määritellään tukiperhetoiminta ja tukiperheen roolit sekä esitellään tukiperhetoiminta Alavudella.

Tutkimus toteutettiin teemahaastattelulla sekä sähköpostikyselyllä. Haastattelut toteutettiin kolmessa perheessä, joihin kaikista osallistui molemmat vanhemmat sekä kahdesta perheestä lapsia, kaikkiaan yhteensä viisi. Sähköpostikyselyillä saatiin vastaukset kolmelta perheeltä, joista kahdessa oli lasten vastaukset. Tutkimukseen osallistuneet perheet saatiin yhteistyöntahon kautta. Aineisto litteroitiin ja analyysi toteutettiin teemoitelemalla.

Tutkimuksen tuloksina nousi esille, että tukiperheen vanhemmat ja lapset suhtautuvat toimintaan myönteisesti sen haasteista huolimatta. Tukivanhemmat kokevat toiminnan mieluisena tapana auttaa apua tarvitsevia perheitä, sekä kokevat vähäisen yhteistyön tuettavan perheen kanssa olevan sujuvaa. Ohjaavalta taholta he kokevat saavansa tarvitessaan tukea, mutta palaverien toteutuminen koettiin puutteelliseksi. Tukiperheen lapset kokevat toiminnan pääsääntöisesti mukavana ja suhtautuvat tukilapseen kuin kaveriin.

Avainsanat: lastensuojelu, ennaltaehkäisy, avohuolto, tukiperheet, roolit, kokemukset

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree programme in Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Outi Märijärvi and Suvi Saksa

Title of thesis: Support family services from aspect of support families

Supervisor(s): Helena Järvi

Year: 2015

Number of pages: 61

Number of appendices: 3

This thesis is qualitative research about support families. The aim of this research is to explain how parents and children of support families experience helping other families as a support family. The research questions were: Why did a family start to be a support family? How do children and parents of support families experience being a support family? What kind of readiness, qualities and roles support parents think they need? How do support parents experience co-operation with social security and with the family they support? This thesis was carried out in co-operation with the City of Alavus which provides support family services together with the City of Ähtäri and the municipality of Kuortane.

The theory section of the thesis consists of preventive work of child welfare and open welfare of child welfare. It also includes the history of support families, definition of support family, the roles of support families and support family services in Alavus.

Theme interview and e-mail inquiry were used as research methods. Six parents of three families and five children of two families were interviewed. Three families answered to an e-mail inquiry and in two of them there were children answers. The participants of in the research were provided by the co-operation partner. The research material was transcribed and analysed according to themes.

The results indicate that parents and children of support families relate positively to help other families despite challenges. Support parents experience that co-operation with the family they support is fluent, although it is little. They experience that they get support from child welfare workers when needed. Meetings were organized too rarely. Children of support families experience that activity is mainly nice and they relate to the support child, like he or she is their friend.

Keywords: child welfare, prevention, open welfare, support families, roles, experiences

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	6
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TAVOITTEET.....	8
2.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	8
2.2 Aikaisemmat tutkimukset.....	8
3 TUKIPERHETOIMINTA OSANA LASTENSUOJELUA.....	10
4 TUKIPERHETOIMINTA.....	13
4.1 Kesälapsesta tukilapseksi – toiminnan juuret.....	13
4.2 Tukiperhetoiminta on vapaaehtoistoimintaa.....	14
4.3 Tukiperhetoiminta Alavudella.....	16
4.4 Tukiperheen roolit.....	18
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	21
5.1 Tutkimusmenetelmä.....	21
5.1.1 Haastattelumenetelmä.....	22
5.1.2 Sähköpostikysely.....	23
5.2 Tutkimusprosessi.....	23
5.2.1 Haastattelujen teemat.....	24
5.2.2 Haastattelujen toteutus.....	24
5.2.3 Sähköpostikyselyjen toteutus.....	27
5.3 Eettisyys ja luotettavuus tutkimuksessa.....	28
5.4 Tutkimusaineiston analyysi.....	29
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	31
6.1 Toimintaan ryhtymisen motiivit.....	31
6.2 Kokemukset tukiperhetoiminnasta.....	32
6.2.1 Tukilapsi menossa mukana.....	33
6.2.2 Tukiperhetoiminnan varjopuolet.....	35
6.2.3 Jaksaminen ja voimavarat toiminnassa.....	37
6.3 Tukiperheen valmiudet ja ominaisuudet.....	39

6.4 Tukiperheen roolit	41
6.5 Yhteistyö sosiaalitoimen kanssa	43
6.6 Suhde tukilapsen perheeseen.....	46
6.7 Lasten ajatukset tukiperhetoiminnasta.....	48
7 TULOSTEN YHTEENVETO JA TARKASTELU	50
8 POHDINTA	54
LÄHTEET	57
LIITTEET.....	61

1 JOHDANTO

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tilastojen mukaan lastensuojelun avohuollon asiakkaiden määrä on viimeisen parinkymmenen vuoden aikana jopa kolminkertaistunut (Kuoppala & Säkkinen, 13.11.2014). Heino (2009, 53) on pohtinut avohuollon asiakkaiden lisääntymisen syiksi muun muassa lastensuojelun tarpeen sekä lasten pahoinvoinnin lisääntymistä, jotka johtuvat muun muassa elinkeino- ja ikärakenteen muutoksista sekä työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen vaikeuksista. Hänen mukaansa avohuollon tukitoimien lisääntyminen voi kertoa myös ehkäisevän työn vahvistumisesta tai siitä, että huostaanottoon ryhdytään yhä myöhemmin. Hämeen-Anttilan (2.10.2014) mukaan 1.4.2015 voimaan tulleen uuden sosiaalihuoltolain myötä lastensuojelun asiakkaiden määrä tulee vähenemään, koska palveluja on mahdollista saada myös ilman lastensuojelun asiakkuutta.

Korhosen (2005, 4, 7) mukaan yhä useammat lapset ja nuoret tarvitsevat lisää aikuisen tukea ja läsnäoloa elämäänsä. Tukihenkilö ja tukiperhetoiminnan avulla edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia, ja toiminnassa on kysymys lapselle tai nuorelle annettavasta tuesta, välittämisestä ja vastuunkannosta. Lastensuojelulain (13.4.2007/417) mukaan tukiperhetoimintaa voidaan järjestää lastensuojelun avohuollon tukitoimena sekä uuden sosiaalihuoltolain (Sosiaali- ja terveysministeriö 1.4.2015) myötä myös ennaltaehkäisevän lastensuojelun palveluna.

Muun muassa tämän lakimuutoksen vuoksi koemme tukiperhetoiminnan ajankoh-
taiseksi, sillä tukiperheiden tarve saattaa tulla siten lisääntymään. Koemme, että tukiperhetoiminta on tarpeellista, sillä ennaltaehkäisevänä keinona sekä edullisena tukimuotona sitä tulisi hyödyntää enemmän. Toiminnan kannalta pidämme tärkeänä myös sitä, että vapaaehtoisten perheiden näkökulma huomioidaan, sillä perheiden rooli on tukilapsen kannalta merkittävä.

Matilainen (2008) on tehnyt pro gradu -tutkielman jyvaskyläläisten lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden näkemyksistä tukiperhetoiminnasta. Hän on tuonut esiin, että tukiperhetoimintaa olisi hyvä tutkia toimintaan vapaaehtoisesti osallistuvien tukiperheiden näkökulmasta (mts. 92). Halusimmekin ottaa kohderyhmäksi nimenomaan tukiperheet, sillä tätä näkökulmaa on tutkittu vähemmän. Puolestaan tukea saavien perheiden näkökulmasta on tehty tutkimuksia viime vuosina.

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, jossa käsitellään tukiperheiden jäsenten kokemuksia tukiperhetoiminnasta. Tavoitteenamme oli saada selville miten tukiperheen jäsenet kokevat tukiperhetoiminnan. Tutkimuksessamme halusimme ottaa huomioon koko perheen näkökulman, sekä lasten että vanhempien. Yhteistyötahonamme toimii Alavuden kaupunki, joka tuottaa tukiperhetoimintaa yhdessä Kuortaneen kunnan ja Ähtärin kaupungin kanssa.

Työn alussa kuvaamme tutkimuksen taustaa ja tavoitetta sekä tuomme esiin aikaisempia tutkimuksia tukiperhetoiminnasta. Teoriaosuudessa käsittelemme lastensuojelua yleisesti sekä tukiperhetoimintaa lastensuojelun ennaltaehkäisevänä palveluna sekä avohuollon tukitoimena. Lisäksi tuomme esiin toiminnan juuret, määrittelemme mikä on tukiperhe sekä kerromme tarkemmin tukiperhetoiminnasta Alavudella, Kuortaneella ja Ähtärissä. Käsittelemme myös tukiperheiden rooleja toiminnassa. Tutkimusosiossa kerromme tarkemmin tutkimusmenetelmistä ja -prosesista sekä esittelemme tulokset. Loppuun olemme koonneet yhteenvedon sekä pohdimme opinnäytetyöprosessiamme.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön aiheen valinta oli aluksi haastavaa, sillä meillä oli useita mielenkiinnon kohteita. Halusimme sen kuitenkin liittyvän jollain tapaa varhaiseen puuttumiseen tai ennaltaehkäisevään sosiaalityöhön, sillä koemme siihen panostamisen tärkeänä. Lisäksi halusimme opinnäytetyömme olevan hyödyksi jollekin taholle. Tukiperhetoiminta tuli esiin toisen opinnäytetyön tekijän harjoittelun kautta, josta idean saatuamme ryhdyimme selvittämään opinnäytetyömahdollisuutta. Oma henkilökohtainen kiinnostuksemme tuki aiheen valintaa. Yhteistyötahonamme toimi Alavuden kaupunki, jonka kautta saimme tutkimukseemme osallistuvat perheet.

2.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksemme tavoitteena oli saada selville tukiperheiden jäsenten kokemuksia ja näkemyksiä tukiperhetoiminnasta. Laadimme tarkemmat tutkimuskysymykset, jotta saisimme tietoa mahdollisimman monipuolisesti. Tarkemmat tutkimuskysymyksemme olivat:

- Mikä sai perheen lähtemään tukiperhetoimintaan?
- Miten perheenjäsenet kokevat tukiperhetoiminnan?
- Millaisia valmiuksia, ominaisuuksia ja rooleja vanhemmat kokevat perheen tarvitsevan toiminnassa?
- Miten vanhemmat kokevat yhteistyön toimintaa ohjaavan tahon sekä tuettavan perheen kanssa?

2.2 Aikaisemmat tutkimukset

Tukiperhetoiminnasta aikaisemmin tehtyjen tutkimuksien näkökulma vaihtelee tuettavasta lapsesta koko perheeseen sekä tukiperheestä työntekijöihin. Aihetta on tarkasteltu monipuolisesti, vaikka tutkimusaiheena se ei ole kovin yleinen. Aiheesta on tehty useita opinnäytetöitä, mutta suurimmassa osassa tarkastelu on tuettavassa lapsessa tai tuettavassa perheessä. Pro gradu -tutkielmia on tehty aiheesta jonkin verran, ja niissä aihetta on tarkasteltu myös tukiperheen näkökulmasta. Koska vain

harvoissa opinnäytetöissä tämä näkökulma on tullut esiin, halusimme ottaa sen tutkimuskohteeksemme. Väitöskirjoja aiheesta löytyy kokonaisuudessaan vähemmän.

Niemi (2011) on tutkinut tukiperhetoimintaa lastensuojelun vapaaehtoistyönä samasta näkökulmasta kuin mekin. Hän on lähestynyt pro gradu -tutkielmassaan aihetta kartoittaen Pelastakaa Lapset Ry:n tukiperheenä toimivien henkilöiden motiiveja ja heidän kokemiaan haasteita toiminnasta. Suurimmaksi haasteeksi tutkimuksessa nousi tukilasten käyttäytyminen sekä perheiden erilaiset elämäntavat ja tottumukset. Toiminnan tärkeimmäksi motiiviksi tutkimuksessa korostui halu auttaa ja saada iloa myös itselle. (mts. 76–77.) Niemi on toteuttanut tutkimuksen kyselytutkimuksena, saaden määrällisiä tuloksia. Nopanen (2014) on puolestaan kartoittanut tutkimuksessaan yksittäisiä kokemuksia tukiperheestä pyrkimättä tulosten yleistettävyyteen, kuten mekin opinnäytetyössämme. Hän on tutkinut nuorten tukilasten kokemuksia lastensuojelun avohuollon tukiperhetoiminnasta. Tutkimuksessa tukiperhetoiminta koettiin myönteisesti ja tukiperheen antama tuki tulkittiin määriteltävän sosiaaliseksi ja henkiseksi pääomaksi.

Matilaisen (2008) Pro gradu -tutkielmassa tukiperhetoimintaa on lähestytty jyvaskyläläisten sosiaalityöntekijöiden näkemyksien kautta. Tutkimuksessa nousi esiin, että palveluntuottajalla on liian vähän resursseja, jonka vuoksi tukiperheiden tukeminen jää puutteelliseksi. Matilaisen mukaan sosiaalityöntekijät pitävät tukiperhetoimintaa tärkeänä lastensuojelun avohuollon tukitoimena, jonka vuoksi siihen panostaminen koetaan tärkeänä. (mts. 61, 52.)

Lisäksi tukiperhetoiminnasta on tekeillä väitöstutkimus, jossa Svenlin tarkastelee lastensuojelun tukiperhetoimintaa ja sen vaikuttavuutta. Tutkimuksen tavoitteena on monipuolisen tiedon tuottaminen tukiperhetoiminnasta lastensuojelun avohuollon tukimuotona. Väitöskirjatutkimuksen avulla pyritään havainnollistamaan, millaista tukea lastensuojelun avohuollon asiakkaat saavat, millaisia lasten ja perheiden reitit lastensuojelujärjestelmässä ovat ja miten palvelujärjestelmää tulisi kehittää. (Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, [Viitattu 13.10.2015].)

3 TUKIPERHETOIMINTA OSANA LASTENSUOJELUA

Yhdistyneiden kansakuntien (YK) yleissopimus lasten oikeuksista (1989, 14, 18) määrittää, että lapsilla on ensisijainen oikeus suojeluun, turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvuympäristöön sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen. YK:n lasten suojelu ei tarkoita ainoastaan lastensuojelutoimenpiteitä, vaan se on kokonaisvaltaista hyvinvointipolitiikkaa ja monen tasoista toimintaa. Taskisen (2010, 19) mukaan lastensuojelu on osa laaja-alaista lasten suojelua, joka perustuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen. Tähän sopimukseen perustuvan lastensuojelulain tarkoituksena on huolehtia yhteiskunnan yleisistä oloista, ongelmien ehkäisystä sekä niiden korjaamisesta hoitamalla yksilöitä ja perheitä.

Lastensuojelun tarpeen taustalla on erilaisia tekijöitä tavallisista elämänkriiseistä poikkeuksellisen koetteleviin oloihin sekä aina erittäin vaativiin tilanteisiin asti. Joskus tilanteen parantamiseksi riittää lyhyt tilapäinen apu, kun taas toisinaan tarvitaan pidempikestoisia toimia. Lastensuojelussa on tärkeää turvata lapsen kehitys ja terveys pyrkimällä poistamaan sitä vaarantavia tekijöitä. Perheen yksityisyyttä ja vanhempien vastuuta on kunnioitettava, mutta lasten kaltoinkohteluun on puututtava, vaikka vanhemmat vastustaisivat sitä (Bardy 2009, 41–42). Vanhempi on aina ensisijaisesti vastuussa lapsestaan, vaikka yhteiskunnalla onkin vastuu lasten oikeuksien toteutumisesta. Koska lastensuojelussa on aina edistettävä lapsen kehitystä ja hyvinvointia, on lapsen etu huomioitava ensisijaisesti. (Taskinen 2010, 24–25.)

Ennaltaehkäisevä lastensuojelu. Ehkäisevän lastensuojelun tarkoituksena on edistää ja turvata lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukea vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua annetaan esimerkiksi opetuksessa, varhaiskasvatuksessa, neuvolassa sekä muissa sosiaali- ja terveystaloudellisuissa. Kaikki peruspalvelut, mitkä eivät edellytä lastensuojelun asiakkuutta, ovat siten ennaltaehkäisevää lastensuojelua. (Räty 2015, 4.) Lasten hyvinvoinnin edistämisen kannalta on oleellista pyrkiä ennaltaehkäisemään ongelmien syntyminen taloudellisella tuella sekä erilaisten palvelujen avulla. Kunnan velvollisuus onkin huolehtia vanhempien tukemisesta eri palveluiden avulla pyrkien siten edistämään ja turvaamaan lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia. (Taskinen 2010, 20.)

Lastensuojeluasiakkuuden alkaminen. Mikäli ennaltaehkäisevät palvelut eivät ole riittävät turvaamaan lapsen kasvua ja kehitystä, velvoittaa lastensuojelulaki (13.4.2007/417) lapsen kasvuolosuhteiden, terveyden ja kehityksen vaarantuessa ryhtymään avohuollon tukitoimiin. Huoli lapsesta voi ilmetä siten, että joku lapsen läheinen tai muu ulkopuolinen henkilö huomaa lapsen avun tarpeen. Toisinaan myös lapsi itse tai hänen vanhempansa voivat ilmaista sosiaaliviranomaisille tarpeen ulkopuolisesta avusta. (Taskinen 2010, 56.) Lastensuojelulain 26§:n (13.4.2007/417) mukaan lastensuojelun asiakkuus tulee vireille, kun sosiaalityöntekijä päättää tehdä lastensuojelutarpeen selvityksen. 27§:n mukaan lastensuojelun asiakkuus alkaa puolestaan siitä, kun lapsen kasvuolosuhteiden todetaan vaarantuneen. Sosiaalityöntekijä arvioi lapsen tilanteen ja tarpeenmukaiset palvelut (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417).

Avohuollon tukitoimet. Lastensuojelun avohuollon keinoin pyritään ensisijaisesti korjaamaan lapsen kohtaamia vaikeuksia ja edistämään lapsen myönteistä kehitystä sekä tukemaan myös vanhemmuutta ja vanhempien kasvatustaitoja. Avohuollon tukitoimia voidaan järjestää vain vapaaehtoisesti huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumuksella. Tukitoimet perustuvat asiakassuunnitelmaan, joka tehdään yhdessä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Tukitoimet vaihtelevat lapsen ja perheen ongelmien mukaan. Kunnan taloudellinen tilanne voi myös osaltaan vaikuttaa niiden toteuttamistapaan, mutta resursseihin vedoten ei voida jättää järjestämättä lakisääteisiä avohuollon tukitoimia. (Taskinen 2010, 69–70.)

Yksi avohuollon muodoista on taloudellinen tuki sekä asumisen turvaaminen. Joskus tukien myöntäminen tarpeenmukaisina voi olla sellaisenaan riittävä keino lastensuojelun tarpeen loppumiselle. Toisena avohuollon muotona käytetään avohuollon palveluita. Avohuollon tukitoimien määrä ja laatu vaihtelevat kunnittain, sillä lastensuojelun on vastattava paikallisia tarpeita, ja siksi perheen kanssa on usein tarpeellista etsiä ja kokeilla sopivia vaihtoehtoja. (Taskinen 2010, 70–72.) Lastensuojelulain 36§:ssä (13.4.2007/417) edellytetään, että perheillä on mahdollisuus ainakin muun muassa lasten päivähöitoon, lapsiperheiden kotipalveluun, tukihenkilö- ja tukiperhetoimintaan sekä perhetyöhön.

Lastensuojelun ennaltaehkäisevänä palveluna ja avohuollon tukitoimena järjestettävän tukiperhetoiminnan tarkoituksena on auttaa suunnitelmallisesti lapsiperheitä

järjestämällä lapselle mahdollisuuden viettää esimerkiksi yhden viikonlopun kuu-
kaudesta tukiperheessä. (Liity joukkoon – tue lasta 9.6.2007, 4.) Lapsi tai nuori, jolla
ei syystä tai toisesta ole elämässään riittävästi aikuisen tukea ja läsnäoloa, voi
saada tukiperheen. Tavoitteena on vaikuttaa myönteisesti lapsen elämään, ennal-
taehkäistä vaikeuksia sekä edistää lapsen tervettä kasvua ja kehitystä. (Korhonen
2005 9.)

4 TUKIPERHETOIMINTA

Tukiperheessä käyvät lapset asuvat omassa kodissaan, mutta perheen elämäntilanteen vaikuttaessa vanhempien jaksamiseen heikentävästi, he tarvitsevat ulkopuolista tukiperhettä. Tukiperhetoiminta auttaa lapsiperheitä tukemalla lasten ja heidän perheiden jaksamista ja selviytymistä paremmin silloin, kun vanhempien omat voimavarat ovat heikentyneet erilaisissa elämäntilanteissa. Yleisimpiä syitä tukiperheen hakemiselle ovat yksinhuoltajuus, vanhemman tai vanhempien tarve omalle ajalle, perheen heikko sosiaalinen verkosto tai muuten vaikea ja raskas elämäntilanne. (Tukiperhetoiminta, [Viitattu 28.3.2015].)

4.1 Kesälapsesta tukilapseksi – toiminnan juuret

1920-luvulla käynnistyi pienten lasten suojelemiseksi laajempia toimia. Tämä näkyi Mannerheimin lastensuojeluliiton ja Pelastakaa Lapset Ry:n orpolapsihuollon ja otolapsitoiminnan sekä neuvolatoiminnan aloittamisena ja rokotusohjelmien laajentamisena. (Mikkola & Helminen 1994, 15.) 20-luvulta lähtien lastensuojelu on alkanut vaatia entistä enemmän ammattitaitoa, mikä koskee myös yhä selvemmin lastensuojelun vapaaehtoistyötä. Järjestöistä sekä tukihenkilöistä ja sijaiskasvattajista onkin tullut olennainen osa lastensuojelun kokonaisuutta. (Virtanen 1995, 9.) Hyvinvointivaltion kasvun aikakaudella, 60-luvulta 90-luvulle, avohuollon merkitys sosiaalityössä lisääntyi, sillä silloin puolestaan siirryttiin laitოსvaltaisesta palvelurakenteesta enemmän ennaltaehkäiseviä toimia, avohuoltoa ja perhehoitoa painottavaan suuntaan. 90-luvun lama vaikutti kuitenkin yhteiskuntapolitiikkaan aiheuttaen säästöleikkauksia, jotka kohdistuivat juuri näihin toimiin. (Mikkola & Helminen 1994, 16.)

Tukiperhetoiminnan juuret löytyvät sotien jälkeiseltä ajalta, kun kaupunkilaislapsia lähetettiin maaseudulle kesäloman ajaksi. Lapset lähetettiin aina samaan kesäkoettiin, mikä lisäsi sen merkitystä lapsen elämässä. Aluksi toiminnan merkitystä perheiden tukemisen kannalta ei nähty, mutta ajan saatossa kesälapsitoiminnan tarjoaman tuen merkityksen ymmärtäminen lisääntyi, eikä sitä nähty enää ainoastaan vir-

kistystoimintana. Kesälapsitoiminta alkoi muuttua lomatoiminnaksi lasten vieraillessa perheissä myös muidenkin lomien aikana. Myöhemmin toiminta vakiintui myös osaksi varsinaista lastensuojelutyötä. (Kauppi & Rautanen 1997, 193–198.)

1980-luvulla yhteiskunnassa alkoi tulla muutoksia, jotka vaikuttivat lasten ja perheiden tarpeisiin. Muuttuneisiin tarpeisiin kyettiin vastaamaan hyvin, kun lasten lomatoiminta kehittyi perheitä tukevaksi toiminnaksi. Toiminta alkoi kehittyä kriisipalveluksi ja tukiperhetoiminnaksi vaikeuksissa oleville perheille ja heidän lapsilleen. 1990-luvun lamavuosien aikana todettiin, että lomatoiminta vastasi yhä useammin lastensuojelun avohuollon tarpeita, ja joskus sillä myös korvattiin tai siirrettiin lapsen huostaanottoa. Tukiperhe- ja lomaperhetoiminnan merkitys alkoi erottua toisistaan, jolloin tukiperhetoimintaa alettiin kehittää itsenäisenä toimintana. Tällöin lapset viettivät perheessä lomien lisäksi myös viikonloppuja. Toiminnan tarkoituksena oli ehkäistä perheiden ongelmien kasaantumista ja puuttua kriisitilanteisiin etenkin pyrkimällä ennaltaehkäisemään huostaanottoa. (Kauppi & Rautanen 1997, 199.)

4.2 Tukiperhetoiminta on vapaaehtoistoimintaa

Matilaisen (2008, 24) mukaan lastensuojelun avohuollon tukiperhetoiminta on vapaaehtoisuuteen perustuva tukitoimi, jossa tärkeänä asiana korostuu kaikkien osapuolten avoin ja luottamuksellinen yhteistyö lapsen parhaaksi. Hän näkee, että toiminta on vapaaehtoista kahdestakin näkökulmasta, sillä sekä asiakasperheet että tukiperheet ovat toiminnassa mukana vapaaehtoisesti.

Tukiperhetoimintaa organisoivat kuntien tai kaupunkien sosiaalitoimi joko itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kuntien tai kaupunkien kanssa. Lisäksi on myös järjestöjä, jotka tuottavat toimintaa. (Tukihenkilöt ja -perheet 1.9.2015.) Tukiperhetoiminta on yhteistyötä tuettavan perheen, tukiperheen sekä sosiaalitoimen välillä, ja siihen tarvitaan sitoutumista ja luotettavuutta. Toimintaan ryhtyvät perheet tarvitsevat riittävän koulutuksen ja perehdytyksen sekä ohjausta ja tukea jaksamiseen. Sosiaalialan ammattilaisen tuen ja ohjauksen lisäksi on hyvä järjestää myös vertaistukea, tapamisia ja keskusteluja muiden tukiperheenä toimivien kanssa. Riittävä yhteydenpito tuettavan lapsen sosiaalityöntekijään on myös tärkeä tuki tukiperheelle. (Tukihenkilö tai tukiperhe, [Viitattu 28.3.2015].)

Tukiperheeksi voi ryhtyä tavalliset perheet, joilla on aikaa ja voimavaroja panostaa tuettavaan perheeseen ja etenkin heidän lapsiinsa. Ennen tukiperheeksi ryhtymistä on kuitenkin tärkeää selvittää omia motiiveja ja valmiuksia toimintaa kohtaan. Tukiperheeltä ei vaadita erityisiä järjestelyjä lapsen heillä ollessaan, vaan viikonloput vietetään tehden tavallisia arkisia asioita. Lapsi on usein perheessä viikonlopun noin kerran kuukaudessa, ja tukiperhe ja tuettava perhe sopivat yhdessä tukiviikonloppujen ajankohdan. Tukiperheeltä vaaditaan toiminnassa vaitiolovelvollisuutta. (Lapsi tukiperheessä, [Viitattu 28.3.2015].) Perhemuoto ei rajaa tukiperheeksi ryhtymistä, vaan lapsettomalla pariskunnalla tai yksinhuoltajalla on myös mahdollisuus lähteä toimintaan mukaan (Tukiperhetoiminta, [Viitattu 28.3.2015]). Tukiperheen on tärkeää huolehtia myös omasta jaksamisestaan, eikä tukisuhteelle velvoiteta omistautumaan enempää kuin mihin omat voimavarat riittävät (Tukihenkilö tai tukiperhe, [Viitattu 28.3.2015]).

Matilaisen (2008) tapaan myös Korhonen (2005, 7) määrittää tukiperhetoiminnan perustuvan vapaaehtoistoimintaan, joka on ihmisten vapaasta halusta lähtevää toimintaa kanssaihmissen ja ympäristön hyväksi. Se liittyy ihmisten kokemaan arvo maailmaan, siihen mihin hän uskoo ja mitä hän pitää tärkeänä. Mannerheimin lastensuojeluliiton vapaaehtoistoiminnan ohjauksen käsikirjassa ([Viitattu 11.9.2015], 4) mainitaan vapaaehtoistoiminnan lisäävän parhaimmillaan eri osapuolten hyvinvointia ja elämänlaatua. Vapaaehtoiselle se tarjoaa positiivisia haasteita, mahdollisuuksia uuden oppimiseen sekä tuo uutta sisältöä elämään. Toisaalta henkilö voi työllään vaikuttaa myös yhteisön toimintaan tai itselle tärkeisiin asioihin. Yeungin (31.12.2004) mukaan suomalaisten yleisimpänä motiivina vapaaehtoistyölle on auttamisen halu, kun taas muualla Euroopassa on noussut esiin ihmisten omat henkilökohtaiset syyt tai tarpeet.

Korhonen (2005, 9-15) toteaa, että vapaaehtoisella ja ammatillisella auttamistyöllä on samantapaisia periaatteita ja tavoitteita, mutta vapaaehtoinen on mukana toiminnassa omana itsenään ilman ammattirooleja. Esimerkiksi jokainen tukiperhe toimii omalla persoonallisella tyylillään, sekä omien elämäkokemuksien ja taitojensa mukaisesti. Toiminnasta maksetaan pieni kulukorvaus, mutta varsinaista taloudellista hyötyä se ei tuota. On myös huomioitava, että toiminta tapahtuu tukiperheen vapaa-

ajalla tukien ja täydentäen sosiaalialan ammatillista työtä, korvaamatta kuitenkaan ammattiapua.

4.3 Tukiperhetoiminta Alavudella

Saimme tietoa tukiperhetoiminnasta Alavuden kaupungissa haastatteleamalla tukiperhetoiminnan koordinaattoria sosiaalityöntekijä Elina Anttila-Varpulaa. Asiantuntijahaastattelulla halusimme varmistua siitä, että saamme tarkkaa tietoa tukiperhetoiminnasta yhteistyötahossamme.

Alavus järjestää tukiperhetoimintaa yhdessä Kuortaneen ja Ähtärin kanssa. Toiminta on lähtenyt käyntiin vuonna 2000, jolloin Alavuden perhekeskushankeen sisällä kehitettiin uusia perhepalveluita. Toimintaa on koordinoanut alusta asti sosiaalityöntekijä Elina Anttila-Varpula. Aluksi toiminta on ollut ainoastaan osana lastensuojelua, mutta uuden sosiaalihuoltolain myötä sitä tarjotaan myös ennaltaehkäisevänä palveluna ilman lastensuojelun asiakkuutta. Tällä hetkellä aktiivisena toimivia tukiperheitä on 10–20. (Anttila-Varpula 2015.)

Tukiperheiksi haluaville järjestetään koulutus noin joka toinen vuosi. Koulutuksen järjestämiseen osallistuu alueen sosiaalityöntekijöitä, perheohjaajia, tukiperhekoordinaattori sekä erityispalvelu Osviitan psykologi ja/tai sosiaalityöntekijä. 19,5 tunnin mittaisen peruskoulutuksen aikana perhe voi arvioida omia valmiuksiaan toimia tukiperheenä, ja mikäli toiminta ei tunnu heistä omalta, on heillä mahdollisuus vetäytyä. Koulutuksen jälkeen tukiperheille järjestetään haastattelu, jossa haastatellaan jokaista perheenjäsentä. Haastatteluissa kartoitetaan tarkasti perheen taustaa ja valmiuksia, ja tämän sekä koulutuksen perusteella sosiaalitoimi arvioi perheen mahdollisuutta toimia tukiperheenä. Sosiaalityöntekijä tekee siitä lausunnon, jonka perhe lukee haastattelun jälkeen. Perheiden tiedot jäävät tukiperhekoordinaattorille ylös. (Anttila-Varpula 2015.)

Tieto tukiperheen tarpeesta voi tulla kuntien lastensuojelun sosiaalityöntekijöiltä, tai nykyään myös peruspalvelujen taholta. Kun tieto tuettavasta lapsesta tulee, on koordinaattori yhteydessä sopivaan tukiperheeseen, joka yhteydenoton jälkeen voi poh-

tia omaa sen hetkistä tilannetta tukilapsen ottamisen kannalta. Perheillä on kuitenkin mahdollisuus vaikuttaa siihen, millaisia tukilapsia he ovat valmiita ottamaan, ja he saavatkin määrittää esimerkiksi lapsen iän, sukupuolen sekä rajoittaa mahdollisia erityistarpeita. Toiminnan käynnistymisen alussa tehdään tutustumiskäynti tukiperheeseen, johon osallistuvat tuettava perhe, heidän kunnan sosiaalityöntekijä sekä tukiperhekoordinaattori mahdollisuuksien mukaan. Tällöin perheet saavat itse kertoa omasta perheestään ja elämäntilanteestaan haluamissaan määrin. Tämän jälkeen osapuolilla on mahdollisuus pohtia halukkuuttaan ryhtyä yhteistyöhön toistensa kanssa. (Anttila-Varpula 2015.)

Tukisuhteen alkamisesta tehdään viranhaltijapäätös. Sopimus tehdään aina voimassaolevaksi kolmesta kuukaudesta yhteen vuotta, jonka aikana kolmen kuukauden välein pyritään arvioimaan tuen tarvetta. Tukiperheille maksetaan toiminnasta kulukorvausta, jonka tarkoituksena on kattaa esimerkiksi tukilapsen ruuat viikonloppun aikana. Kulukorvaus on 30 euroa/päivä, ja mikäli lapsella on jokin diagnoosi jostain erityisyydestä, on kulukorvaus 35 euroa/päivä. Tukiperheen saamiseen ei ole tällä hetkellä pitkiä jonotusaikoja, vaan lapset saavat tukiperheen melko nopeasti. Tilanteet vaihtuvat kuitenkin melko usein sekä tukiperhekysynnän että tarjonnan suhteen. (Anttila-Varpula 2015.)

Anttila-Varpulan (2015) mukaan tukiperheillä on oikeus lopettaa toiminta missä vaiheessa tahansa. Perheille painotetaan, että heidän on huolehdittava ensisijaisesti omasta perheestään, eikä tukisuhde saa mennä sen edelle. Perheen täytyykin olla yhteydessä sosiaalitoimeen, mikäli perheen tilanteessa tulee muutoksia, jotka vaikuttavat tukiperheenä toimimiseen ja toiminnan jatkumiseen. Tarkoituksena onkin, että tukiperheiden ja sosiaalitoimen välillä olisi tiivis yhteistyö. Kun perheen tilanne arvioidaan muuttuneen siten, ettei tukiperheelle ole enää tarvetta, pidetään lopetuspalaveri. Siihen osallistuvat tuettava perhe, heidän kunnan sosiaalityöntekijä, tukiperhe sekä mahdollisuuksien mukaan tukiperhekoordinaattori. Lopetuspalaveria pidetään tärkeänä, sillä sen avulla toiminnalle saadaan selkeä päätös ja kaikki osapuolet tulevat tietoisiksi toiminnan loppumisesta.

Tukiperheiden hyvinvointia halutaan edistää järjestämällä vanhemmille tukiverkkoiltoja, joissa heille on tarjolla täydennyskoulutusta, ammatillista ohjausta sekä ver-

taistukea. Tukivanhemmillä on mahdollisuus esittää toiveita koulutusaiheista. Lisäksi koko tukiperheelle järjestetään kahdesti vuodessa virkistystoimintaa. Heidän jaksamisesta halutaan pitää huolta, sillä heidän nähdään tekevän tärkeää vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoiset tukiperheet ovat suuri avuntarjoaja perhepalveluissa. (Anttila-Varpula 2015.)

4.4 Tukiperheen roolit

Korhosen (2005, 39) mukaan lastensuojelun asiakkaina olevien lasten elämässä on useimmiten liian vähän tukea antavia aikuisia, eikä lasten vanhemmillä ole syistä riippumatta riittävästi aikaa tai voimavaroja lapsen huomioimiseen ja läsnäoloon. Hän rinnastaa tukihenkilön ja tukiperheen toisiinsa verrattaviksi, sillä toiminnan perusajatus on sama. Lähtökohtana tukisuhteessa on, että tukiperhe antaa lapselle kiireetöntä yhdessäoloa ja läsnäoloa sekä kuulee, näkee ja huomaa hänet. Lapset tarvitsevat ja kaipaavat aikuisilta edellä mainittujen asioiden lisäksi muun muassa kiinnostusta ja arvostusta, ohjausta ja rajoja, kannustusta sekä läheisyyttä ja syyliä. (mts. 11, 39.)

Nuotio ja Miettinen (2011, 192) asettavat tukihenkilö ja tukiperhetoiminnan sosiaalisen vahvistamisen käsitteen alle, sillä menetelmän avulla voidaan edistää tuettavan lapsen hyvinvointia, parantaa hänen elämäntaitojaan sekä lisätä hänen osallisuuttaan. Mehtonen (2011, 13) määrittää sosiaalisen vahvistamisen tarkoittavan kokonaisvaltaista tukemista, jonka tavoitteena on lisätä ja edistää yksilön hyvinvointia, toimintakykyisyyttä sekä elämähallintataitoja. Myös hänen mukaansa vapaaehtoiset toimijat voivat sosiaalisen vahvistamisen keinoin tukea yksilöä hänen elämähallinnassaan.

Tukiperhe toimii tehtävässään omana itsenään. Tukemisen moninaista sisältöä voi kuitenkin selkeyttää tarkastelemalla tukiperheen toimintaa erilaisten roolien kautta, jotka ovat nousseet esiin vanhemmuuden roolikartan avulla. Tukiperheen vanhemmat saattavat olla tuettavan kuuntelijoita, opastajia, lohduttajia, auttajia, kannustajia – tuettavan kulloisenkin tarpeen mukaan. Tukisuhteen eri vaiheissa korostuvat eri roolit, jotka kehittyvät ja muuntuvat vuorovaikutuksessa tuettavan kanssa toimiessa. (Korhonen 2005, 40.) Anttila-Varpulan (2015) mukaan tukiperheen rooli on tarjota

tuettavalle lapselle oma aika sekä tarjota hänelle koti ja tavallinen arki, eikä perheen tarvitse muuttaa omia totuttuja tapojaan. Tukilapsi tulee perheeseen oppimaan ja mallintamaan tavallista arkielämää. Lisäksi hänelle tulee tarjota rakkautta, välittämistä ja rajoja.

Tukilapsilla on useimmiten kielteinen kuva itsestään, joka näkyy siten, että he eivät arvosta itseään ja uskovat, etteivät osaa tai pysty erilaisiin asioihin. Tämän vuoksi tukilapsen tervettä kasvua ja itsetunnon kehittymistä on tärkeä tukea ja vahvistaa. Tukiperhe voi lisätä lapsen itsetuntoa kannustamalla ja antamalla hänelle positiivista palautetta toimiessaan toivotulla tavalla. Lasta tulee myös kehua onnistumisissa sekä auttaa häntä huomaamaan omia vahvuuksiaan ja taitojaan. (Korhonen 2005, 43.)

Ahlforsin (2009, 16) mukaan tukiperhe voi olla sosiaalisen tuen antaja. Sosiaalinen tuki on voimavara, ja se voidaan nähdä ihmisten välisenä vuorovaikutussuhteena, jossa yksilöt antavat ja saavat tukea. Se voi olla myös vuorovaikutuksen tuottamien perustarpeiden kuten rakkauden, hyväksynnän, johonkin kuulumisen tunteen, identiteetin ja turvallisuuden tyydyttämistä. Korhonen (2005, 40) määrittääkin yhdeksi tukiperheen rooliksi rakkauden antajan, sillä jokaisen lapsen tarve on tulla sellaisenaan hyväksytyksi ja rakastetuksi. Tämä on edellytys sille, että lapsi oppii hyväksymään itsensä, ja että hänelle kehittyy myönteinen itsetunto. Tukiperhe voi osoittaa lapsen hyväksyntää ja välittämistä siten, että he ovat vilpittömästi kiinnostuneita lapsesta ja hänen elämänsä liittyvistä asioista. He suhtautuvat empaattisesti lapseen, huolehtivat hänen tarpeistaan sekä kuuntelevat, keskustelevat ja lohduttavat tarvittaessa.

Kuuntelijan rooli näkyy tukiperheessä siten, että tukivanhemmat osoittavat olevansa kiinnostuneita kaikesta, mistä lapsi haluaa heille puhua. Tukiperheen tehtävänä on kuitenkin kunnioittaa lapsen omia rajoja, ja antaa lapsen puhua vaikeista asioista vasta sitten, kun hän itse on siihen valmis. Lasta ei voi pakottaa puhumaan, mutta tukiperhe voi antaa siihen mahdollisuuden olemalla avoimesti kiinnostunut sekä esittämällä luontevia kysymyksiä. On tärkeää, että tukiperhe antaa lapselle tunnustusta, kun hän ottaa puheeksi vaikean tai aran asian. (Korhonen 2005, 41.)

Tukiperheen ja lapsen yhteinen tekeminen on toiminnassa tärkeää. Siinä ei ole kysymys lapsen viihdyttämisestä vaan arkisesta yhdessäolosta, kuten kotona olemisesta tai ulkoilemisesta. Arkiseltakin tuntuvat asiat voivat olla lapselle tärkeitä, kun lapsi saa kokea tekemisen riemun yhdessä tärkeän aikuisen kanssa. Yhdessä toimiminen antaa lapselle myönteisiä kokemuksia ja onnistumisen elämyksiä. Tukivanhemmat toimivatkin tukilapselle aikuisen mallina ja täten toiminnallaan ohjaavat ja opastavat lasta eri asioissa. Lapsen ohjaaminen ja opastaminen voi tapahtua myös tiedostamatta, sillä lapset oppivat monia asioita seuraamalla aikuisten käyttäytymistä. Aikuisten käyttäytymisellä nähdään olevan usein jopa suurempi vaikutus kuin heidän antamallaan neuvoilla. Tukiperhe tuo tukisuhteeseen aina omat arvonsa, näkemyksensä ja mielipiteensä, jotka välittyvät lapselle arkisen yhdessäolon kautta. Myös rajojen asettajana tukivanhemmat määrittävät tarvittavat pelisäännöt ja pitää niistä kiinni. Rajojen asettaminen on tärkeää, jotta lapsi kokee olonsa turvalliseksi tukisuhteessa, ja ne myös viestittävät lapselle siitä, että hänestä välitetään ja huolehditaan. (Korhonen 2005, 42–45.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Toteutimme opinnäytetyömme kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Keräsimme aineistoa kahdella eri aineistonkeruumenetelmällä, haastattelulla sekä sähköpostikyselyllä. Tarkoituksenamme oli kerätä aineistoa pääasiassa haastatetuilla, mutta halusimme antaa tutkimukseen osallistuville mahdollisuuden myös sähköpostikyselyyn. Annoimme nämä kaksi vaihtoehtoa siitä syystä, että perheet saavat itse valita kumpi menetelmä sopii heille paremmin. Tutkimukseemme osallistui tukiperheen vanhempia ja lapsia.

5.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmämme oli laadullinen. Kiviniemen (2007, 70) mukaan laadullinen tutkimus on prosessi, jossa tutkija itse toimii aineistonkeruun välineenä. Tutkimusprosessin edetessä aineiston näkökulmat ja tulkinnat kehittyvät vähitellen tutkijan tietoisuudessa. Prosessin vaiheet voivat kuitenkin muuttua tutkimuksen edetessä, mikä tekee laadullisesta tutkimuksesta avoimen menetelmän. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 161) mukaan laadullinen tutkimus pyrkii kuvaamaan todellista elämää ja tutkimuksen kohdetta kokonaisvaltaisesti. Tutkimukseen osallistuva kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksen menetelmää käyttäen (mts. 164). Myös Gerson ja Horowitz (2003, 199) tuovat esiin, että laadullisella tutkimuksella ei pyritä mittaamaan tutkittavaa asiaa määrällisesti, vaan oleellista on tulkita ja antaa merkityksiä ihmisten kokemuksille.

Laadullisen tutkimuksen aineiston hankinnassa suositaan metodeja, joissa kohdejoukon näkökulmat ja ”ääni” pääsevät esille. Aineistoa voidaan kerätä muun muassa haastattelemalla, havainnoimalla, kyselyllä tai erilaisiin dokumentteihin perustuvilla tiedoilla. (Mason 2003, 225.) Näitä menetelmiä voidaan käyttää yksin tai yhdisteltynä tutkimusresurssien mukaisesti. Olemme käyttäneet opinnäytetyössämme aineistonkeruumenetelmänä haastattelua, jossa haastattelu tapahtuu henkilökohtaisesti haastattelijan esittäessä suullisesti kysymyksiä tallentaen vastaukset muistiin.

(Tuomi & Sarajärvi 2009, 71, 73.) Laadullisessa tutkimuksessa ei ole määritelty tarkasti kuinka monta tutkimukseen osallistujaa tulisi olla, vaan määrän valintaan vaikuttaa tutkimuksen toteutukselle käytettävissä oleva aika (Travers 2002, 3).

5.1.1 Haastattelumenetelmä

Haastattelulla saadaan subjektiivista tietoa tutkimusaiheesta tutkittavan näkökulmasta. (Hirsjärvi ym. 2009, 205.) Haastattelun etuna on joustavuus, sillä siinä voidaan edetä tilanteen edellyttämällä tavalla. Se antaa haastattelijalle mahdollisuuden toistaa kysymyksen, oikaista väärinkäsityksiä, tarkentaa ilmaisuja sekä käydä keskustelua haastateltavan kanssa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.)

Toteutimme haastattelut pari- ja ryhmähaastatteluna, jotka ovat muodoiltaan lähes samanlaiset. Nämä ovat tehokkaita tiedonkeruun muotoja, sillä samalla saadaan tietoa usealta henkilöltä yhtä aikaa. Pari- ja ryhmähaastattelun etuna on se, että haastateltavat voivat auttaa toisiaan muistamaan paremmin tai korjaamaan väärinymmärryksiä. Vaikka on todettu, että haastateltavat voivat olla paljon luontevampia ja vapautuneempia useamman henkilön ollessa läsnä, voi ryhmän paine tai jonkun dominoiminen vaikuttaa vastaamiseen heikentävästi. (Hirsjärvi ym. 2009, 210–2011.)

Haastattelumuodoksi valitsimme teemahaastattelun, jossa haastattelun aihepiirit eli teemat ovat ennalta suunniteltu, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys voivat vaihdella haastattelusta riippuen. (Hirsjärvi ym. 2009, 208.) Teemahaastattelussa on mahdollista, että kaikkia ennalta suunniteltuja kysymyksiä ei tarvitse esittää samassa järjestyksessä tai osan kysymyksistä voi tarvittaessa jättää pois. Haastattelussa on oleellista esittää kysymyksiä, jotka ovat tutkimuksen tarkoituksen mukaisia eli etukäteen valitut teemat perustuvat tutkimuksen viitekehykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

5.1.2 Sähköpostikysely

Henkilökohtaisten haastatteluiden lisäksi toteutimme haastatteluja myös strukturoituna kyselynä, sillä halusimme antaa aikataulullisten tai muiden esteiden vuoksi mahdollisuuden osallistua tutkimukseen myös sähköisesti. Strukturoitu kysely tapahtuu puolestaan lomakekyselynä. Lomakkeessa kysymysten muoto ja esittämissjärjestys on täysin määrätty, mutta siinäkin kysytään tutkimuksen tarkoituksen kannalta merkityksellisiä kysymyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.) Lomakekyselyssä muotoilimme kysymykset avoimesti, jotta vastaajat saavat ilmaista itseään omin sanoin ilman kysymysten johdattelevuutta tietynlaiseen vastaukseen (Hirsjärvi ym. 2009, 201). Lomakkeeseen olimme laittaneet kysymykset sekä vanhemmille että lapsille, jotta perheen lapset voivat halutessaan osallistua.

Lomakekyselyssä tarkennusmahdollisuutta ei ole, sillä kaikki vastaajat saavat samanlaisen lomakkeen ja tutkija olettaa, että vastaajat haluavat ja kykenevät vastaamaan tarkoituksenmukaisesti ja ymmärrettävästi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.) Koska sähköpostikyselyissä ei ole tarkennusmahdollisuutta, jäi osa vastauksista suurpiirteisiksi. Pyysimme tutkimukseemme osallistuneita tarkentamaan ja perustelevaan niukkoja vastauksia, jotta niitä oli helpompi tulkita.

5.2 Tutkimusprosessi

Päädyimme lopulliseen opinnäytetyön aiheeseen keväällä 2015, jolloin prosessi lähti hiljalleen käyntiin. Anoimme tutkimuslupaa (Liite 1) Alavuden kaupungilta, jonka saatuamme lähetimme perheille yhteistyötahomme kautta saatekirjeen (Liite 2). Saatekirjeessä kerroimme opinnäytetyömme tarkoituksesta ja merkityksestä sekä ilmoitimme myös yhteystietomme ja pyysimme perheitä olemaan suoraan meihin yhteydessä, mikäli haluavat osallistua opinnäytetyöhömmme. Perheet eivät olleet yhteydessä meihin toivomaamme aikarajaan mennessä, vaan jouduimme pyytämään useasti yhteistyötahoamme muistuttamaan heitä. Viimeiset ilmoittautumiset tutkimukseemme saimme elokuussa 2015. Tutkimukseemme osallistuneet ilmoittivat suoraan meille sähköpostilla tai tekstiviestillä halukkuudestaan osallistua opinnäytetyöhömmme, jolloin he ilmaisivat myös toiveensa toteutustavasta eli haastattelusta tai sähköpostikyselystä. Lisäksi sovimme haastattelun ajankohdasta jokaisen

kanssa henkilökohtaisesti. Haastattelut toteutimme elo-syyskuussa 2015, mutta sähköpostitse lähettämämme lomakekyselyn vastaukset saimme osaksi jo keväällä. Haastattelut toteutettiin haastateltavien kotona heidän pyynnöstään, vaikka annoimme mahdollisuuden toteuttaa haastattelun myös järjestämässämme paikassa.

5.2.1 Haastattelujen teemat

Haastattelujemme teemat muodostuivat tarkemmista tutkimuskysymyksistämme. Kaikki tutkimuskysymyksemme olivat sellaisia, mihin saimme vastauksia tukiperheen vanhemmilta. Tästä syystä vanhempien haastatteluissa käytettiin teemoja, jotka oli laadittu jokaisesta tutkimuskysymyksestä. Teemat olivat:

- toimintaan ryhtymisen motiivit
- kokemukset tukiperhetoiminnasta
- tukiperheen/jäsenten valmiudet ja ominaisuudet
- tukiperheen jäsenten roolit
- yhteistyö toimintaa ohjaavan tahon kanssa
- yhteistyö tuettavan perheen kanssa

Ainoastaan tutkimuskysymys miten perheenjäsenet kokevat tukiperhetoiminnan oli sellainen, mihin oli mahdollista saada vastauksia perheen lapsilta. Tästä syystä muodostimme lasten haastatteluihin kaksi teemaa tästä tutkimuskysymyksestä. Lasten teemat olivat:

- ajatukset tukiperheenä olemisesta
- tekeminen ja toiminta

5.2.2 Haastattelujen toteutus

Kaikkien haastattelujen alussa esittelimme itsemme ja kysyimme haastateltavien lupaa haastattelun äänittämiseen, perustellen sen merkityksen. Saimme äänittää kaikki haastattelut, mikä helpotti aineiston kokoamista. Äänitimme haastattelut nauhurilla sekä puhelimella varmistaaksemme aineiston säilymisen. Olimme varanneet

haastatteluille riittävästi aikaa, sillä emme halunneet kiirehtiä, kun haastateltavat kertoivat kokemuksistaan. Haastattelut kestivät noin 45 minuutista reiluun tuntiin.

Litteroimme kaikki haastattelut mahdollisimman pian haastatteluiden jälkeen. Litterointi tarkoittaa puheen muuttamista tekstiksi lisäten analyysin läpinäkyvyyttä sekä mahdollistaen tulkintojen ja uudelleenanalyysien tekemisen. Litteroitaessa haastateltavan verbaalisuus ja sanaton viestintä eivät tule näkyviin, joten se ei ole täysin rinnastettavissa haastattelutilanteeseen. (Nikander 2010, 433.) Litteroimme haastattelut mahdollisimman tarkasti huomioiden kaikki tutkimuskysymyksemme kanalta oleelliset asiat. Jätimme litteroinnissa huomiotta aiheen ulkopuoliset asiat. Vanhempien haastatteluista litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 34 sivua ja lasten haastatteluista vain kaksi sivua.

Vanhempien haastattelut. Haastattelut etenivät ennalta määriteltujen teemojen avulla. Haastattelimme yhteensä kuutta vanhempaa kolmesta perheestä, joista kaikista osallistui siten molemmat vanhemmat. Vanhempien kanssa teemoja lähestyttiin avoimesti ja heille annettiin vapaus kertoa juuri niistä kokemuksista kuin he halusivat. Heidän kertoman perusteella esitimme tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä saadaksemme syvällisempää tietoa kyseisestä aiheesta.

Toteutimme haastattelut vanhemmille parihaastatteluina, sillä molemmat vanhemmat olivat aina läsnä haastattelutilanteessa. Mielestämme haastattelutilanteet onnistuivat hyvin ja niissä saatiin avointa keskustelua aikaan, vaikka haastateltavia oli samanaikaisesti kaksi. Molemmat vanhemmat saivat kertoa kokemuksista omasta näkökulmastaan, ilman että toisen näkemys vaikutti toisen kokemukseen. Haastattelun ilmapiiri oli yleisesti mielestämme avoin ja leppoisa, ja vanhempien oli helppo kertoa meille kokemuksistaan. Mielestämme vanhemmat kertoivat tukiperheenä toimimisesta realistisesti.

Lasten haastattelut. Osassa perheistä haastatteluun osallistui myös perheen lapsia, yhteensä viisi lasta. Tutkimukseen osallistuneita kaikkia viittä lasta ei haastateltu samanaikaisesti, sillä he olivat eri perheistä. Osassa perheistä haastatteluun osallistui useampi lapsi, joten heidät haastateltiin ryhmänä. Tutkimuseettisistä syistä emme halua tuoda esiin tarkkaa määrää siitä kuinka monta lasta kustakin perheestä

tutkimukseemme osallistui. Täten haluamme varmistaa, etteivät perheet ole tunnistettavissa.

Haastattelut etenivät ennalta määriteltyjen teemojen avulla. Lähestyimme lapsia teemojen kautta ikätason mukaan esittäen konkreettisempia kysymyksiä. Esimerkiksi vanhemmilta kysyimme avoimesti, miten he ovat kokeneet tukiperhetoiminnan, kun taas lapsilta kysyimme konkreettisesti, miltä heistä tuntuu, kun tukilapsi käy perheessä. Haastattelutilanteessa koimme haastavaksi sen, että lapset eivät aina tulkinneet kysymyksiä tarkoittamallamme tavalla. Annoimme kuitenkin lapselle vapauden kertoa niistä asioista, mitä hän siinä kohtaa nosti esille, takertumatta kysymyksen alkuperäiseen tarkoitukseen. Annoimme heille tilaa tuottaa asiaa vapaasti, jotta heidän oli helpompi kertoa omista kokemuksistaan ja tuoda omia mielipiteitään esille.

Lasten haastattelut toteutimme ryhmähaastatteluna, sillä saman perheen lapset halusivat osallistua tilanteeseen samanaikaisesti. Haastattelun alussa tunnelma oli hieman jännittynyt, mutta melko nopeasti lapset vapautuivat kertomaan kukin omista kokemuksistaan. Keskustelussa lapset olivat aktiivisia, mutta keskustelu tapahtui enemmän heidän välillään kokemusten jakamisena. Esitimme tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä, mikäli lapsen kertomusta oli tarpeen syventää. Ryhmämuotoisesta haastattelusta huolimatta lapset toivat esiin omia mielipiteitään, mutta havaitsimme, että isossa joukossa joku saattoi jäädä taka-alalle joko omasta tahdostaan tai tilanteen vaikutuksesta.

Pohdimme, että ryhmässä joku saattoi tietoisesti olla puhumatta, ja hän voi ajatella esimerkiksi, että hänen ei tarvitse kertoa ajatuksistaan, koska muut kertovat. Kuten Hirsjärvi ym. (2009, 201) ovat todenneet, voi muiden läsnäolo vaikuttaa siihen, että joku jättää tietoisesti asioita kertomatta ryhmän paineen vuoksi. Jos haastattelun olisi toteuttanut jokaiselle lapselle yksittäin, olisi jokainen varmasti tuonut joitain näkemyksiään esille. Eräässä haastattelutilanteessa haastateltavan puhumattomuuden saattoi vaikuttaa myös se, että samassa tilassa oli paikalla lasten vanhemmat sekä kaksi lasten kaveria. Ulkopuolisten henkilöiden läsnäoloon emme pystyneet vaikuttamaan, sillä vanhemmat jäivät samaan tilaan odottamaan omaa haastatteluaan ja kaverit jäivät odottamaan lapsia. Haastattelutilanteen rauhoittamisen kannalta olisi ollut hyvä, jos olisimme pyytäneet haastattelun ulkopuolisia henkilöitä

poistumaan tilasta, mutta toisaalta koimme, ettemme voi ohjailta tilannetta liikaa toisten kotona. Koimme ryhmähaastattelun etuna kuitenkin sen, että lapset jakoivat kokemuksia ja ajatuksia. Keskustelun kautta saattoi muistua jotain mieleen tai herätä sellaisia ajatuksia, mitkä yksilöhaastattelussa olisi voinut jäädä huomiotta.

5.2.3 Sähköpostikyselyjen toteutus

Lähetimme sähköpostikyselyt niille perheille, jotka halusivat haastattelun sijaan osallistua tutkimukseemme sähköpostin välityksellä. Kyselylomakkeeseen (Liite 3) oli kirjattu kysymykset tutkimuskysymystemme mukaan. Olimme kirjanneet lomakkeeseen valmiiksi myös lapsille osoitetut kysymykset, jotta perheen lapset voivat halutessaan osallistua tutkimukseen. Kannustimme perheitä pyytämään myös lapsia osallistumaan, sillä heidänkin näkemyksensä ja kokemuksensa ovat tutkimuksemme kannalta oleellisia.

Sähköpostihaastattelun vastauksia saimme kolme kappaletta, joista kahdessa oli myös lasten vastaukset. Vastauksista ei ilmene, ovatko molemmat vanhemmat mahdollisesti osallistuneet vastausten kirjaamiseen vai onko niissä huomioitu vain toisen näkemys. Myöskään lasten tarkkaa lukua osallistumisesta ei voida määrittää. Toisessa vastauksessa mainittiin yhden lapsen osallistuneen, mutta toisessa ei mainittu, montako lasta vastausten antamiseen oli osallistunut. Vastausten asettelusta oli kuitenkin tulkittavissa, että useampi kuin yksi lapsi olisi mahdollisesti osallistunut kyselyyn. Päättelimme, että siten kokonaisuudessaan vähintään kolme lasta osallistui tutkimukseemme sähköpostin välityksellä. Lomakevastauksia tuli vanhempien vastauksista yhteensä noin viisi sivua ja lasten vastauksista noin sivun verran.

Sähköpostivastaukset olivat osittain niukkoja ja niissä esitettyjä asioita ei ollut juuri-kaan perusteltu. Sähköpostikyselyiden haasteena koimmekin sen, että kysymyksiin vastattiin melko suurpiirteisesti. Tämän vuoksi pyysimme kahden sähköpostikyselyn vastaajia tarkentamaan niukkoja vastauksia ja epäselviä kohtia, jotta vastausten tulkitseminen oli helpompaa. Vastaajat lähettivät tarkentavat vastaukset meille sähköpostitse.

5.3 Eettisyys ja luotettavuus tutkimuksessa

Eettisyys liittyy vahvasti tutkimuksen laatuun, sillä tutkijan on huolehdittava muun muassa laadukkaasta tutkimussuunnitelmasta, sopivasta tutkimusasetelmasta ja huolellisesta raportoinnista. Tutkimuksen tekijä on vastuussa hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta, tutkimuksen rehellisyydestä sekä vilpittömyydestä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127, 133.)

Opinnäytetyössämme kunnioitamme tutkimukseemme osallistuneiden yksityisyyttä pitämällä heidät anonyymeina. Halusimme pitää osallistujien henkilöllisyyden salassa tutkimuksen alusta alkaen, ja pyysimme tutkimukseen osallistujia olemaan suoraan yhteydessä meihin saatekirjeen saatuaan yhteistyötaholta. Anonymiteetin turvaamiseksi muutimme opinnäytetyössämme haastattelujen lainauksiin tarvittaessa henkilöiden nimet. Olemme huomioineet salassapitovelvollisuuden, emmekä ole antaneet tietoja haastattelujen yksityiskohtaisesta toteutuksesta ja sen sisällöstä ulkopuolisille. Myös aineiston salassapitoa olemme noudattaneet pitämällä haastatteluiden äänitteet sekä litteroinnit vain omassa käytössämme. Äänitteet ja litteroinnit tuhottiin tutkimusprosessin päätteeksi.

Olemme toteuttaneet raportoinnissa eettisiä periaatteita noudattamalla rehellisyyttä sekä oikeanlaisia lähdemerkintöjä. Olemme kirjanneet tutkimuksen etenemisen sekä tulokset totuudenmukaisesti ja kunnioittaneet aineistoa. Lähdemerkinnöissä olemme huomioineet viittaukset alkuperäistä aineistoa kunnioittaen sekä laatineet asianmukaisen lähdeluettelon.

Tutkimuksen luotettavuutta tarkastellaan reliabiliteetin ja validiteetin avulla. Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimustulosten toistettavuutta ja validiteetti sitä, että tutkitaan mitä on luvattu. Laadullisen tutkimuksen perusvaatimuksena on, että tutkijalla on riittävästi aikaa tehdä tutkimuksensa, mikä vaikuttaa myös sen luotettavuuteen. Tutkimusprosessin tulee olla avoin sekä raportoinnin tulee olla yksityiskohtaista. Luotettavuuden arvioinnissa huomioidaan muun muassa tutkimuksen kohde ja tarkoitus, tutkijan sitoutuminen tutkimukseen, aineiston keruun ja analysoinnin tapa sekä tutkimusjoukon valinta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 136, 140–142.)

Olemme pitäneet tutkimusprosessin etenemisen avoimena ja olemme tuoneet eri vaiheet esiin raportoinnissa. Tutkimuksen validiteetti on toteutunut, sillä olemme tutkineet ja saaneet vastauksia tutkimuskysymykseemme. Myös teemoista näkyy, että olemme keränneet tutkimuskysymyksemme kannalta oleellista tietoa. Yhteistyötoimenne avulla olemme varmoja siitä, että tutkimusjoukkomme on tutkimuksemme kannalta tarkoituksenmukainen ja luotettava. Koko opinnäytetyöprosessin ajan olemme olleet sitoutuneita tutkimukseen ja olemme aktiivisesti yrittäneet saada prosessin etenemään alun haasteista huolimatta.

5.4 Tutkimusaineiston analyysi

Analysoinnin tarkoituksena on selvittää, minkälaisia vastauksia tutkimusongelmiin löytyy (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 221). Analyysi etenee aineiston keruun jälkeen siihen tutustumisella, järjestämisellä ja rajaamisella sekä sen luokittelulla, teemoittelulla tai ilmiöiden löytämisellä. Lopuksi tulokset kootaan ja niitä tulkitaan. Analyysin vaiheet limittyvät toisiinsa ja tapahtuvat osittain päällekkäin, joten aineiston keruu ja siihen tutustuminen sekä alustavien analyysien tekeminen on hyvä aloittaa keskenään samanaikaisesti ja mahdollisimman varhain. (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 11–12.)

Analyysia voidaan tehdä selittämiseen tai ymmärtämiseen pyrkivällä lähestymistavalla. Analyysitapa valitaan sen mukaan, että se tuo parhaiten vastauksen ongelmaan tai tutkimustehtävään. Laadullisen aineiston analyysimenetelmiä ovat muun muassa teemoittelu, tyypittely, sisällön erittely, diskurssianalyysi ja keskusteluanalyysi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 224.)

Käytämme aineistomme analyysimenetelmänä teemoittelua. Teemoittelussa painottuu, mitä kustakin teemasta nousee esille eli aineisto pilkotaan ja ryhmitellään eri aihepiirien mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Teemat eivät muuttuneet aineistoa läpi käydessä, vaan ne pysyivät sellaisina kuin olimme alun perin suunnitelleet. Teemamme olivat toimintaan ryhtymisen motiivit, kokemukset tukiperhetoiminnasta, tukiperheen/jäsenten valmiudet ja ominaisuudet, tukiperheen jäsenten roolit, yhteistyö toimintaa ohjaavan tahon kanssa sekä yhteistyö tuettavan perheen kanssa. Aloitimme analyysin tekemisen etsimällä aineistosta kustakin teemasta esiin nousseet

asiat tutkimuskysymyksemme huomioiden. Teimme jokaisesta teemasta ajatuskartan, johon kokosimme aineistosta eli litteroiduista haastatteluista sekä sähköpostikyselyn vastauksista teeman mukaiset asiat. Tämän jälkeen kävimme teemoittain aineistoa läpi, ja kokosimme paperille keskeisimmät asiat sekä yhdistimme samankaltaisia ja yhteneviä asioita.

Tuomen ja Sarajärven (2009, 93) mukaan aineisto voidaan tarvittaessa ryhmitellä esimerkiksi haastateltavien sukupuolen tai iän mukaan ennen varsinaisten teemojen etsimistä. Tutkimustuloksia käsitellessämme olemme eritelleet tutkimukseen osallistuneet lapsiin ja vanhempiin, mutta heidän sukupuoltaan emme erittele. Analyysia tehdessämme käsitelimme lasten ja vanhempien aineistot erikseen, sillä se oli oleellista tutkimuksen tarkoituksen kannalta.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Esittelemme tulokset siten, että kussakin alaluvussa käsittelemme yhtä teemaa ja sen keskeisimpiä tuloksia. Olemme kuitenkin jaotelleet kokemukset tukiperhetoiminnasta -teeman alateemoihin sitä käsittelevässä alaluvussa, sillä tästä teemasta tuli paljon aineistoa. Alateemat muodostuivat samankaltaisten ja yhtenevien kokemusten mukaisesti. Kaikista teemoista nousi esiin paljon samanlaisia asioita. Kuitenkin myös erilaisia, yksittäisiäkin näkemyksiä ja havaintoja esiintyi kaikissa haastatteluissa. Kuudessa ensimmäisessä alaluvussa esittelemme vanhempien aineiston tuloksia ja viimeisessä alaluvussa tuomme esiin lasten aineiston tuloksia.

6.1 Toimintaan ryhtymisen motiivit

Halusimme selvittää perheenjäsenten näkemyksiä siitä, miksi perhe on alun perin lähtenyt mukaan tukiperhetoimintaan. Esiin tuli paljon samoja asioita, mutta monella oli myös omia henkilökohtaisiakin syitä toimintaan ryhtymiseen. Yleisin syy tukiperheeksi ryhtymisessä koettiin olevan halu auttaa muita perheitä. Monet tutkimuksemme osallistuneet kertoivat, että omalla toiminnalla olisi mukava auttaa lapsia ja perheitä.

Aatteli, että mukava auttaa jos kerran niinku pystyy jotakuta auttamaan.

Useat kokivat tukiperheeksi ryhtymiseen vaikuttavan myös sen, että heillä on kotonaan riittävästi tilaa tarjota sitä myös muille. Lisäksi yhtenä näkökulmana nousi esiin halu omaan aktiivisuuteen yhteiskunnassa, ja eräs pohti voisiko omalla toiminnallaan tukiperheenä tehdä hyvää yhteiskunnan hyväksi. Esiin tuli myös perheiden omat aikaisemmat elämäntilanteet, jotka olivat saaneet heidät osaltaan pohtimaan tukiperheeksi ryhtymistä. Tutkimuksemme osallistuneet kertoivat, että omassa henkilökohtaisessa elämässä on ollut tilanteita, jolloin ulkopuolinen apu olisi ollut tarpeen. Omien kokemusten lisäämä tietoisuus avun tarpeesta ja sen merkityksestä vaikuttivat myös tukiperheeksi ryhtymiseen.

Itteki on ollu hetken aikaa yksinhuoltajana niin tietää kuinka raskasta se on, niin jotenki sellanen tietoisuus siitä, että jos voi olla jollekki avuksi...

Lisäksi oman lapsettomuuden koettiin vaikuttavan siihen, että perheeseen haluttiin ulkopuolisia lapsia. Toisaalta esiin nousi myös toisenlainen näkökulma siitä, että tukiperhetoiminnan koettiin tarjoavan tukilapsista kavereita omille lapsille.

...sit oli mukava, että tuli omille tenaville kavereita.

Jotkut olivat lähteneet toimintaan mukaan sosiaalitoimen ehdotuksesta. Lisäksi ilmeni, että senhetkinen pula tukiperheistä oli saanut jotkut tutkimukseemme osallistuneet harkitsemaan mukaan lähtemistä. Jotkut kokivat myös oman mielenkiinnon lastensuojelua kohtaan olevan innoittava tekijä.

Kuulin, että tukiperheistä oli silloin kova pula ja alueella oli alkamassa juuri tukiperhekoulutus.

Halu auttaa ja mielenkiinto lastensuojelua kohtaan olivat myös hyviä syitä miksi lähdimme toimintaan mukaan.

6.2 Kokemukset tukiperhetoiminnasta

Esiin tuli monenlaisia kokemuksia sekä erilaisia näkemyksiä tukiperhetoiminnasta. Useimmat kokivat tukiperhetoiminnan mukavana, etenkin silloin kun kaikki oli mennyt sujuvasti. Toiminta koettiin hienona, sillä oli mukavaa, että omalla toiminnallaan voi helpottaa toisten vanhempien elämää sekä omalla tavallisella arjellaan voi tarjota toiselle lapselle erilaisen maailman. Lisäksi toiminta koettiin antoisaksi, sillä ajan kuluessa saatiin luotua luottavainen suhde tukilapseen sekä muutokset lapsen kehityksessä ja perheen tilanteen paranemisessa olivat joidenkin perheiden kohdalla havaittavissa. Erään tutkimukseemme osallistuneen mielestä toiminnasta antoisan teki myös se, että hän koki toimintansa tärkeänä sekä tukiperheen että sosiaalipalveluiden kannalta. Eräs pohti, että toiminta olikin ollut erilaista kuin oli alun perin ajatellut.

Nii'in, se on tosi kivaa silloin, kun se on kivaa.

...et sitte niinku tää oli just hieno aika toisaalta kaks vuotta, kun ne oli nää lapset niin, kun siinä näki kuinka nekin kasvoi ja kehittyi... että on ollu oikees paikas oikeeseen aikaan.

6.2.1 Tukilapsi menossa mukana

Aineistosta tuli esiin, että tukilapsen tuleminen tukiperheeseen ei ollut juurikaan muuttanut perheen arkea ja rutiineja. Tutustumiskäynnit ennen toiminnan alkua koettiin tarpeellisena sekä ensimmäisten tukiviikonloppujen kerrottiin painottuvan tutustumiseen ja rutiinien opetteluun. Eräs tutkimukseemme osallistunut koki, että omien lasten ja tukilapsen samanlaisuus teki lasten yhdessäolosta sujuvaa, mikä vaikuttaa siihen, ettei suuria muutoksia tukiviikonlopun aikana tarvita. Lisäksi omien lasten nähtiin rytmittävän arkea jo siten, että lapsiperheiden arki on jo ikään kuin valmiina. Etenkin sujuvissa tukisuhteissa koettiin vaikutuksen olevan vähäistä, vaikka tukiviikonloppu saattaa vaatia perheeltä suunnittelua.

...omien lasten kans samankaltanen ja... ja tiesi, että kun sen oli oppinu tuntemaan, että... että pihalle voi päästää, että ne voi siellä olla eikä mun tarvi olla koko aika olla kattomas perähän niin... ei siinä niinku siitä viikonlopusta ajatellu sen kummempaa, viikonloppu toisten joukos.

Tutkimukseemme osallistuneet kertoivat, että tukilapset osallistuvat perheen arjen toimintoihin. Lähtökohtana ajateltiin, ettei oma arki muuttuisi tukilapsen myötä, vaikkakin hänen ikänsä nähtiin vaikuttavan rutiinien muodostumiseen.

...niinkun omatkin lapset kaikkiki oli niinki pieniä sillon, että, että sitä ei voinu kauheesti keskittyä siihen, siihen yhtehen lapsehen... että tottahan nyt niinku sille yritti antaa enemmän sitä aikaa, mutta siis oli vaan sitä ruokaa oli vaan tehtävä ja pyykkiä pestävä ja kaikkia muutaki siinä.

Eräs näki tukiperheenä toimimisen mahdollisesti olevan enemmän työsuhdemainen, jollei perheessä olisi omia lapsia. Tukilapsen tulemisen koettiin toisaalta muuttavan tukivanhempien arkea, mutta omista menoista luopumisen ei koettu olevan rajoittava tekijä toiminnalle. Tutkimukseemme osallistuneet nostivat esille, että omista säännöistä ja toimintatavoista olisi kuitenkin tärkeää pitää kiinni.

...että se pitäis olla vaan sitä normaalia arkiä, mutta ei se, eihän se, sehän on mahrottomuus sitte kumminki taas, että ei se, ei se nyt sitä aivan normaalia meidän arkiä oo kun ne tähän tuloo... niin kyllähän se arki muuttuu siitä omista rutiineista siinä ilman muuta.

Tukilasten koettiin mielellään tulevan tukiperheeseen aina uudestaan. Eräät tutkimukseemme osallistuneet nostivat kuitenkin esiin, että kotiin lähdön oli havaittu olevan ajoittain vaikeaa. Tukivanhemmat olivat havainneet lapsen olemuksen muuttuvan, kun kotiin lähtö lähestyi.

Nii emmä tiedä onko se sitä, että ne haluas jäädä tänne vaan se, että ne muuttuu hiliesiksi, kun se kotiameno on, varsinki nyt näillä tenavilla... muuttuvat hiliesiksi, kun vierään kotia päin ja kyllä sen sitte niinku huomaa ja niinku ovat hermostuneempia ja tämmösiä...

Tutkimukseemme osallistuneet kertoivat nauttivansa tukilasten kanssa olemisesta ja tekemisestä, mutta he ovat huomanneet joidenkin lasten leikkitaidon olevan puutteellista ja vaativan ohjailua. He pohtivat, ovatko lapsen leikkitaitoihin vaikuttaneet lapsen perheen tottumukset ja toimintatavat vai tukiperheen toiminta. Toisaalta lapsen toiminnassa on kuitenkin havaittu kehitystä, kun heille on annettu mahdollisuus kokeilla ikätasonsa mukaisia asioita.

...mutta henkilökohtasesti mä ainakin nautin siitä sitte siitä tekemistä ja olemisesta, joskus, joskus ainakin... ja sitte se, että on niinku pihalla, pihalla on sitte paljon ja on sitä muuta tekemistä... ja työn vastapainoa sitte on ainakin aivan.

Joo, on se aika paljon, pitää ohjailla sitä tekemistä, ettei se olisi pelkästään television ääres istumista tai, mutta se on oikeestaan aika paljon tenavista, tenavasta kiinni, että kyllä niitä on sellasiaki tenavia on ollu, että keksii, jolla se aika kuluu yksistänsä, niinku on niitä omia leikkiä vaikka yksin, mutta sitte taas toiset ei keksi porukallakaa tekemistä.

Eräs toi esiin, että tukilapsen sairastuttua hänen oli täytynyt antaa lapselle erityistä huolenpitoa ja hellyyttä, mikä uuden tukilapsen kanssa oli tuntunut erityiseltä kokemukselta.

...istunu ja silitelly sen viikonlopun sitte, sitte siinä... et seki oli kokemus sinänsä, tavallansa vieraan lapsen kans, et ne ei montaa kertaa meillä sillon ollu vielä.

Tutkimukseemme osallistuneet kertoivat, että ovat havainneet tukilapsen luottamuksen lisääntyvän ajan kuluessa. Luottamuksen lisääntyminen näkyi siinä, että lapset alkoivat puhua tukivanhemmilleen vaikeistakin asioista.

...se sielä rupiaa juttelemaan sitte... että ne on aika jänniä ne tilanteet, että ja siinä mieles, että sen huomaa sitte, että tämä on ruvennu ny luottamaan aika hyvin niinku meikäläiseen, kun se itte tulee juttelemaan näitä asioita ja tuota se on kyllä aika, sillon joskus aika mielenkiintoosia, mielenkiintoosia tarinoita.

6.2.2 Tukiperhetoiminnan varjopuolet

Aineistossa tuli esiin, että huonosti toimiva tukisuhde vie voimavaroja sekä tukiperheen vanhemmilta että lapsilta. Tuettavan perheen ongelmien nähtiin heijastuvan lapsen kautta tukiperheeseen, mikä loi haasteita. Aineistosta kävi ilmi, että joskus tukilapset saattavat myös uhmata tukivanhempiaan, vaikka pääsääntöisesti viihtyvätkin tukiperheessä. Lisäksi haastavampien lasten sekä lasten mahdollisten erityistarpeiden koettiin vaativan perheeltä tarkempaa huomiointia ja tukiviikonloppuun tuli asennoitua sen mukaisesti.

...et oli se sellasta kuormittavaa niinku enempi, ku sitte taas ihan nuot-ten niin sanotusti normi lasten kans.

Raskaaksi koettiin se, jos tukilapsen vanhemmat alkavat asettaa vaatimuksia tukiviikonlopun rutiinien suhteen, mikä saattaa muuttaa perheen omia tottumuksia. Lisäksi haastavana koettiin tilanteet, joissa omat lapset joutuvat luopumaan omista rutiineistaan tukilapsen takia, mikä sai tukilapset huonoon valoon omien lasten silmissä.

...vaikkei noinkaan kummallisemmasta asiasta oookkaa kysymys, niin se kuitenkin lisäs omille tenaville sitä sellasta ikävän tunnetta, että nyt ne taas ne tuli ja taas pitää siirtää sitä...

Toiminta koettiin ajoittain raskaana tuettavan perheen rikkonaisuuden ja moniongelmaisuu-uden sekä perheiden erilaisten rajojen ja arvomaailman vuoksi. Eräs toi esille, että toiminnassa väistämättä tuetaan koko perhettä, mikä saattaa tehdä siitä haastavaa ja raskasta. Etenkin äitien tukeminen nousi tässä kohtaa esiin. Esiintyvien haasteiden vuoksi nähtiin, että on parempi, ettei tuettava lapsi ole samalta paikkakunnalta kuin tukiperhe. Eräs tutkimukseemme osallistunut koki tukiviikonloput kulluttavina, sillä niissä joutuu antamaan itsestään paljon.

Perheissä on ollut ehkä erilainen arvomaailma ja rajat ja niiden kanssa painitaan alussa ankarasti, että tuettava sopeutuu edes jollain lailla ”normaalin” perheen arkeen.

Aikasemmin olin ollu sitä mieltä, että se on ihan sama, että onko se samalta paikkakunnalta vai eri paikkakunnalta, mutta kyllä mä sitte vaihroon sitä mieltä, että ehkä se sittenkin on parempi, että ei olla saman koulupiirin alueella, jos niitä hankaluuksia on sitte odotettavis.

Yksi tutkimukseemme osallistunut koki haastavana toiminnan alussa vieraiden ihmisten tulemisen omaan kotiin. Lisäksi kummallisena koettiin itseään vanhempien aikuisten ohjaaminen ja neuvominen.

Aluksi oman kodin ”avaaminen” kaikille vieraille ihmisille tuntui kummalliselta, jopa hieman pelottavalta. Ei niinkään lapsia ajatellen vaan kaikkien aikuisten kuten sosiaalityöntekijöiden ja lasten vanhempien.

Eräs pohti, mikä vaikutus omalla toiminnalla on tuettavaan lapseen. Tutkimukseemme osallistuneet kokivat, että tukiperheestä on pääsääntöisesti apua perheille. Yksi kuitenkin pohti, etteikö tuettava perhe olisi pärjännyt ilman tukiperhettä.

No joskus ois kiva tietää, onko se vaikuttanu mitenkää se, että me ollaan oltu tukiperheenä, niinku siihen lapseen... mut sitä en osaa sanoa, että vaikuttaako meidän työ niihin tavallaan sitte jatkos.

...että siis jos me ei oltais oltukaan siinä mukana, niin en mä usko, ettei se perhe olisi pärjänny. Että siis se niinku, siis, siis tietysti voi olla, että on oltu apuna siinä.

Esille nousi ajatuksia myös siitä, että tukiperhettä käytettäisiin ajoittain väärin. Väärinkäyttöä oli havaittu siinä, että perheet käyttävät tukiperheitä ikään kuin lapsenvahtina omien menojensa mukaan. Tukiperheen hyväksikäyttö koettiin siten, ettei perhe pyri korjaamaan omia ongelmiaan, vaikka tällainen apu on heille mahdollistettu.

No kyllä se joskus kävi mielessä, kun siihen se piti vängällä saada siihen se viikonloppu sellaiseen viikonloppuun, että kun on tälläänen pämppäysviikonloppu ja sitä yritettiin sitte sovittaa ja se oli vaan niinku se, että ja sitte tunnusti, että pitäis saada amma.

...ei oo sitte sillä perheellä välttämättä nii ei oo tuota halua, halua niinku korjata sitä omaa asiaansa, ku tuota nii saadaan ne lapset sinne tuki-perheeseen. Että seki puoli on tullu esille, vaikka, vaikka tuota niin sillä lailla, tottakai se on niille pääsääntöisesti sillä lailla, että on niinku niille vanhemmille tai vanhemmalle, jos on vaan yksinhuoltaja, nii tottakai siitä suuri apu on, mutta justiin se, että kyllä on sitä väärinkäyttöäki täs huomannu olevan.

Eräät tutkimukseemme osallistuneet pohtivat salassapitovelvollisuuden toteutumista. He kokivat, että heidän on vanhempina helppo pitää salassa tukilasta koskevat asiat ja vedota vaitiolovelvollisuuteen ihmisten kysyessä tukilapsesta. Vanhemmat kertoivat keskustelleensa lastensa kanssa salassapidosta ja siitä, että tukilapsen asioista ei tulisi kertoa ulkopuolisille. He nostivat kuitenkin esiin, että lasten puhumisia on vaikea rajoittaa.

Kyllä siitä on aina puhuttu siitä, tästä lasten vaitiolovelvollisuudesta, että, että niinku kyllä se on mun mielestä tehty aina selväksi, että eihän, vaikkei ne pahaa tarkota, mutta eihän sitä voi vaatia, et että viis vuotias tietää mitä on vaitiolovelvollisuus.

6.2.3 Jaksaminen ja voimavarat toiminnassa

Aineistosta tuli ilmi, että vanhemmat haluavat huomioida omien lastensa mielipiteet toimintaan ryhtyessä ja sen aikana. Tutkimukseemme osallistuneet kokivat omien lastensa odottavan usein viikonloppua, jolloin tukilapsi tulee. Tukiviikonlopun koettiin sujuvan helpommin, kun omat lapset ovat apuna.

...ne hyväksyy sen ja on niinku mukana ja näin ja apuna, mutta ettei tarte sitte kuitenkaa jakaa huonettansa eikä muuta.

Vaikka omien lasten nähtiin pääsääntöisesti viihtyvän tukilasten kanssa, koettiin, etteivät he aina suhtaudu tukilapsiin myönteisesti. Tutkimukseemme osallistuneet toivatkin esiin, että omia lapsia täytyy ajoittain kannustaa, mikäli suhtautuminen tukilapseen on jostain syystä negatiivinen. Lisäksi koettiin, että vanhemmat lapset eivät ole aina innoissaan pienemmistä tukilapsista, mutta ajoittain kuitenkin innostuvat osallistumaan lasten hoitamiseen. Toisaalta tukiperheenä toimimisen toivottiin antavan omille lapsille näkökulmia ja ymmärrystä erilaisista elämäntilanteista, mitä tuttavissa perheissä saattaa olla.

Tenavat rupes miettimään, että mihkä he lähtevät karkuhun siksi viikonlopuksi, kun ne tulee tänne... kun ei sitte enää viihdy kotona. Ettei se niin voi olla...

Toivon, että ainakin omatkin lapset osaa ajatella, että se elämä voiki ehkä olla jossakin perheessä vähän toisenmoista.

Tutkimukseemme osallistuneet kokivat, että on tärkeä pitää itsestään huolta, eikä saa kantaa liikaa tuettavan perheen murheita. He pitivät tärkeänä sitä, että voivat keskustella ja jakaa puolison kanssa tukiviikonlopun kokemuksia sekä siellä esiin nousseita asioita. Jaksamisen kannalta oleellisena nähtiin lisäksi se, että molemmat vanhemmat ovat halukkaita ja motivoituneita toimintaan. Voimavaroiksi koettiin myös perheen elinympäristö sekä omat rutiinit.

No keskenämme me kyllä puhuttiin niinku paljonki siitä, koska se on oikiastansa niinku tuota ainut tällänen ensiapuhoito että... siis tottahan niinku tuonne, näille sosiaalityöntekijöillekin saa soittaa, mutta tietysti niille voi soittaa sitte vaan vasta arkena ja eikä niinku silloin justihin, ku se on eniten niinku mielenpäällä.

...niinku ihan sellasta tavallista, emmä tiädä tuleeko se mistää muualta... se, että meillä on hyvä parisuhde ja kaikki niinku toimii sillai... se on varmaan se voimavara, mikä niinku, ja se että niinku molemmat haluaa tehdä sitä työtä.

Lisäksi haastattelutilanteissa tarkensimme vanhemmilta lähipiirinsä suhtautumista heidän tukiperheenä toimimiseen. Lähipiirin koettiin suhtautuvan hyvin, eikä tukilapsen tuleminen vaikuttanut esimerkiksi perheiden vierailuun sukulaisten ja tuttavien luona. Tuli myös esiin, että jotkut saattavat ihmetellä ja kokea tukiperhetoiminnan raskaana, vaikka perhe ei itse näin kokisikaan. Lähipiirin positiivinen suhtautuminen sekä heidän kunnioituksensa ja arvostuksensa toimintaa kohtaan koettiin helpottavan tukiperheenä toimimista.

Mutta on sitte, on meillä lähipiiriski semmosia, että voi kauhia kuinka te jaksatte ja näin että, että... kyllä sitä on niinku puolin ja toisin... mutta tosi monet on niinku sanonu, että hienoo työtä teette ja kyllä he arvostaa kauheesti.

6.3 Tukiperheen valmiudet ja ominaisuudet

Perheiden pyrkiessä tukiperheeksi heidän valmiuksiaan toimia tukiperheenä selvitetään ennen toiminnan aloittamista. Eräs tutkimukseemme osallistunut korostikin, että myös valintaprosessissa käydään läpi perheen ominaisuuksia ja valmiuksia kyseisen lapsen kannalta, sillä perheen tulee kyetä vastaamaan lapsen tarpeisiin. Tutkimukseemme osallistuneet olivat kuitenkin tyytyväisiä, että saavat itse vaikuttaa siihen, millaisen lapsen voivat ottaa. Esimerkiksi allergiat tulee huomioida, mikäli perheessä on lemmikkejä.

Eiks se ny lähdetä sieltä tavallaan valintaprosessista... elikkä niinkun, siinähän katellaan vähä sitä, että minkälaisia ominaisuuksia on lapsella ja siellä käydään tämmönen tutustuminen, että niinkun eiköhän se siellä niinkun ensiksi oo, jos ajatellahan pärjääkö mä tämän kans ollenkaa.

Valmiuksia pohtiessa tutkimukseemme osallistuneet toivat esiin, että omasta sosiaali- ja terveysalan koulutuksesta ja ammattitaidosta on hyötyä, vaikka se ei olekaan vaatimus tukiperheeksi ryhtymiseen. He kokivat, että jos lapsella on esimerkiksi terveydellisiä haasteita, on niihin helpompi vastata, jos perheessä on alan osaaja. Omasta tietotaidosta koettiin olevan hyötyä myös muiden haasteiden, kuten kehityksellisten haasteiden kohtaamisessa. Sen ansiosta lapsen käytöstä ymmärrettiin paremmin ja hänen tarpeisiin osattiin reagoida.

Jos en mä olisi niinku tosiaan ollu sielä itte töis nii mä en tiedä kyllä mitenkä mä olisin reagoinu siihen... että mä olisin varmaan, olisin varmaan sanonu että ei herran jumala tästä ei tuu ny kyllä mitää, mutta osas ottaa sen sitte haasteena niinku sillälailailla, että jos se vaikka jotaki oppiis.

Meille on sattunut sen verran haastaviakin tuettavia ja perheitä, että omasta työkokemuksesta ja koulutuksesta on ollut hyötyä esim. rajojen asettamisessa ja hyvän käyttäytymisen opettamisessa ja vaalimisessa.

Tärkeänä asiana nousi esiin sosiaalisten taitojen omaaminen. Tutkimukseemme osallistuneet kertoivat, että hyvät vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot ovat toiminnan kannalta oleellisia. He korostivat myös sitä, että on tärkeää olla ennakkoluuloton sekä hyväksyä ja tulla toimeen erilaisten ihmisten kanssa. Lisäksi tukiperheen tulee

olla joustava, että esimerkiksi tuettavan lapsen vanhempien kanssa tapaamisaikojen järjestäminen sekä muiden käytännön asioiden hoitaminen on helpompaa. Toisaalta he kokivat, että heidän tulee osata varautua yllättäviinkin tilanteisiin. Heillä tulee kuitenkin olla kykyä rajata vastuuta, sillä tukivanhempien tulee keskittyä toiminnassa vain lapsiin, ei vanhempien ongelmiin.

Ja sitte kyllä vähä pitää olla tuota ni sitte kumminki sellanen, että pitää varautua kaikenlaasiin yllätyksiin, että mitä sieltä voi sitte... voi joutua kyllä aika yllättäviin tilanteisiin, niinku tai voi tulla sellasia, tosiaanki sieltä vanhempien tasolta sellasia pyyntöjä ja kysymyksiä mitä ny ei orottaasikkaa.

Mäkin ensi tein semmosen virheen, että jäin kuuntelemaan niitä ongelmia, mutta kyllä sitte vaan siinä oppi jaha, että on vaan parempi niinku, että me vaan hoidetaan niinku vaan lapset ja that's it.

Tutkimukseemme osallistuneet nostivat esille, että tukiperheenä toimimisessa on tärkeää olla lapsirakas, sillä täytyy olla halua toimia vieraiden, toisen perheen lasten kanssa. Myös lasten kanssa toimeen tuleminen koettiin tarpeellisena ominaisuutena.

Tietysti lasten kans toimeen tulemistä, ei tätä varmaan muuten tekisi, jos niinku olis, olis kauheen sellanen itsenäinen.

Aineistossa korostui auttamisen halun merkitys, sillä tukiperheenä toimimiseen täytyy olla riittävä motivaatio ja halu toimia vapaaehtoisena. Eräs nosti esiin myös sen, että tukivanhempana toimiva ei voi olla liian itsenäinen, sillä hänellä tulee olla aikaa ja resursseja panostaa tukilapseen. Lisäksi koko perheen tahto tukiperheenä toimimiseen nähtiin oleellisena valmiutena.

Ja se, että koko perhe haluaa sitä samaa, että se on koko perheelle ok, että ei se toimi jos vaan yks haluaa... erityisesti tietysti meidän, meidän niinku molempien halu olla siinä, mutta kyllä niinku meidän lastenkin, että sit jos ne ei innostu niin on se vähä hankala hankalaa yrittää siinä olla.

Näiden valmiuksien lisäksi tutkimukseemme osallistuneet nimesivät erilaisia selkeitä ominaisuuksia, joita kokevat tukiperheenä tarvitsevansa. Tukiperheen ominai-

suuksia he kuvasivat sanoilla avoin, rohkea ja itsevarma sekä luotettava ja sopeutumiskykyinen. Hassuttelu, huumori ja heittäytymiskyky nähtiin myös tärkeinä ominaisuuksina. Aineistosta tuli esiin, että ajoittain lasten kanssa vaaditaan kärsivällisyyttä ja itsehillintää, sillä vieraiden lasten kanssa toimiminen koettiin erilaisena kuin omien lasten kanssa. Eräs huomioi, että toiminnassa tulee muistaa sitä ohjaavat lastensuojelusäädökset. Toisen mielestä tukiperheeltä ei kuitenkaan vaadita tietynlaisia ominaisuuksia, kykyjä tai taitoja.

Suuri syrän...

...ja lehemän hermot... että kyllä jonkulaanen sellaanen pitää olla, että tykkää noista pienistä tenavista, koska ne voi olla oikeesti torella ärsyttäviä välillä, ja se että pitäis... ittehillintää pitää löytyä välillä kyllä aika voimaakkaastikkin...

Pitkän pinnan omaaminen niin sehän tietysti on niinku varmaan se kaikista tärkein...

Eräät tutkimukseemme osallistuneet pohtivat, että tukiperheeksi ryhtyvien perheiden voisi olla hyvä käydä tutustumassa toisessa tukiperheessä tai kuulla kokemuksia toiminnasta. Näin perhe voisi ennen tukiperheeksi ryhtymistä pohtia omia valmiuksiaan toimia vieraiden, mahdollisesti haastavienkin lasten kanssa.

6.4 Tukiperheen roolit

Tutkimukseemme osallistuneet eivät aina tulkinneet rooli-käsitettä tarkoittamallamme tavalla, mikä hieman hankaloitti tämän teeman käsittelyä. Esiin tuli kuitenkin konkreettisiakin rooleja, mutta osa roolinäkemyksistä täytyi löytää ja tulkita keskustelun lomasta. Näkemykset omasta roolistaan tukilapselle liittyivät enimmäkseen vanhemmuuden sekä mallin antajan rooleihin. Tutkimukseemme osallistuneet pitivät omaa kotiaan tukilapselle opettavaisena ja turvallisenä paikkana, mutta toisaalta myös loma- ja virkistäytymispaikkana. Eräs koki, että rooli määräytyy lapsen lähtökohtien mukaan.

Tukivanhempien rooli koettiin tukilapselle tärkeänä. Tutkimukseemme osallistuneet kertoivat, että jotkut tukilapset kutsuvat heitä äidiksi ja isäksi, ja pitävät tukiperhettä

kotinaan. He itse kokivat olevansa ikään kuin sijaisvanhempia tai kummiin rinnastettavia henkilöitä lapselle. Muina tukivanhemman rooleina he kokivat olevansa turvan antajia sekä osaltaan myös kasvattajia. Pidempiaikaisissa tukisuhteissa tutkimuksemme osallistuneet pitivät suhdetta tukilapseen lähes samanlaisena kuin omaan lapseen.

Voisko sanoa, että niinku kummit tai siihen siihen rinnastettava... että tuota... se on ollu meillä jo niin kauan jo, että se suhde on vähä niinku oma lapsi... Niin noh, ehkä on tullu luotua ehkä joku sellanen pysyvä side...

Meidän rooli siinä on niinku olla sellasena, no sijaisvanhempana tavallahan sen viikonlopun aijan... että kyllä mitä on itte kokenu nii niille on tosi tärkeää sitte, niille lapsille.

Vaikka rooli koettiin tärkeänä, pohti eräs sitä, miten suuri vaikutus heillä oikeasti onkaan tukilapseen. Tutkimuksemme osallistuneet pohtivat myös oman toiminnan riittävyttä ja luotettavuuttaan vieraan perheen näkökulmasta. Lisäksi he pohtivat oman arvomaailman vaikutusta lapseen, sillä he eivät halua ohjailla tai vaikuttaa lapsen ja hänen perheensä omiin arvoihin.

Tärkeä! Lapset puhuvat paljon meistä vanhemmilleen ja sukulaisille ja kyselevät milloin saavat tulla meille taas. ”Pelottavan” suuri vaikutus meillä on.

Aineistossa tuli esiin paljon rooleja, jotka liittyivät mallin antamiseen. Tutkimuksemme osallistuneet kokivat olevansa arjen mallintajia, sillä usein tukiviikonlopuina opeteltiin arkisia asioita, kuten syömistä ja nukkumaan menoa. Lisäksi he kokivat vahvistavansa perusrutiineja, joita lapsiperheessä tarvitaan. He kokivat roolinsa myös käytöstepojen mallintajana ja opettajana, sillä tukiperheenä heidän tulee asettaa lapsille rajoja, joita kotona ei välttämättä ole.

...sillälailla ajatteloo, että jos joku pieni kipinä sitte jäis niille tenaville, että se ei välttämättä oo se mitä se siellä kotona näkee nii sitä, sitä min-kälaisia niiren pitäis olla isona.

Yritetään vastaamaan siihen oikeaan elämään...

Lisäksi eräs näki omien lastensa roolin myös mallin antajana, sillä tukilapset saattavat samaistua perheen lapsiin.

Omat lapsemme ovat suuria idoleja tukilapsille ja heitä matkivat mielellään puhe- ja toimintatyyleissä.

6.5 Yhteistyö sosiaalitoimen kanssa

Suurin osa tutkimukseemme osallistuneista koki yhteistyön olevan pääsääntöisesti hyvää tukiperhetoimintaa ohjaavan tahon kanssa, kun taas jotkut puolestaan kertoivat yhteistyön olevan etäistä ja vähäistä. Sosiaalitoimeen ei haluta ottaa yhteyttä pienissä asioissa, ja eräs pohti arvojen olevan mahdollisesti erilaisia ohjaavan tahon kanssa. Kuitenkin tukiperhetoiminnan yhteyshenkilön kanssa yhteistyön nähtiin olevan sujuvaa ja apua koettiin saavan aina sitä tarvittaessa. Tutkimukseemme osallistuneiden mielestä palavereita oli järjestetty tarvittaessa, vaikkakin niiden toteutuminen saattoi viedä aikaa. Eräs toi esiin, että on helppoa ja mukavaa, kun tietää mihin ottaa sosiaalitoimessa yhteyttä ja kenen kanssa asioi.

...ja jotenki se on vaan yhteydenotto henkilölle, jonka nimet ja kasvot sä tiedät niin, niinku semmonen mukavampi...

Lisäksi koko organisaatio koettiin ”kevyenä”. Siitä huolimatta ehdotettiin byrokraati-
aan ja etenkin paperitöihin selkeyttä. Esiin tuli myös kuntakohtaiset erot tukiperhe-
toiminnan menettelyissä, mikä koettiin ajoittain haastavana.

Tää tukiperhetoiminta on ollu vähä niinku sellasis niinku emmä ny tiä
voi sanua lapsen kengis, mutta kuitenkin että, et vähä jokaisella kaupun-
gilla on eri niinku ajatukset toimia.

Eräät tutkimukseemme osallistuneet kokivat hieman turhauttavana sen, että tuki-
perheet joutuvat hankkimaan monenlaista ja pitämään varalla erilaisia välttämättö-
myyksiä, joita tukilapset ikätasonsa mukaan tarvitsevat. Tukiperheet joutuvatkin pa-
nostamaan rahallisesti erilaisiin välttämättömiin hankintoihin, kuten pottaan, rattai-
siin tai autonistuimeen. He esittivätkin, että yhteistyötä voitaisiin kehittää esimerkiksi
kirpputorien sekä kierrätyskeskusten kanssa, jolloin kaikkia tarvikkeita ei tarvitsisi

pitää itsellään varalla. Toiminnasta saatavaa rahallista korvausta pidettiin melko pienenä. Vaikka he tiedostavat, että siihen on haastavaa vaikuttaa, pohtivat he kuitenkin sen korottamisen lisäävän mahdollisesti motivaatiota ryhtyä tukiperheeksi.

Palaverit. Vaikka yhteistyö koettiin useimmiten positiivisena, eivät kaikki aina olleet tyytyväisiä palavereiden määriin. Toiminnan käyntiin laittaminen nähtiin sujuvan hyvin, mutta seurannassa ja lopetuksessa koettiin puutteita. Heidän mielestään yhteisiä palavereita sosiaalitoimen ja tukiperheen kanssa olisi parempi olla enemmän ja etenkin väli- ja loppupalavereihin tulisi panostaa. He painottivat palavereiden merkitystä erityisesti toiminnan tavoitteellisuuden ja tarpeenmukaisuuden kannalta. Lisäksi he pohtivat, että välipalavereilla voitaisiin seurata paremmin tukiperheen tarpeellisuutta tai riittävyttä tuettavan lapsen ja hänen perheen elämässä. Palaverissa voitaisiin siten kuulla myös tukiperheen näkemykset tuettavan lapsen ja hänen perheensä senhetkisestä tilanteesta sekä sen mahdollisesta muuttumisesta.

Käyntii laittaminen aina onnistuu, se pyörähtää käyntihin, mutta sitte tälläsiä, tällästä seurantaa jotaki esimerkiksi väliraporttia tai jotaki tolasta, että tehtääs joku tarkastus siihen välillä, että onko se perhe vielä tuen tarpees tai näin nii, sellaaaset on kyllä jääny.

...ni pitäis sitte kuunnella kumminki vähän sitä tukiperhettä, että mitä meillois sanottavaa siitä, että mitä me ollaan huomattu, että olisko se välipalaverin aika, ja sitte justii, että onko se perhe enää sen sellasen tuen tarpees mihinkä se on alun perin niinku suunniteltu.

Kuitenki sen pitäis olla sellasta tavoitteellista, että ettei se vaan jatku sen takia, että vanhemmat saa sen vapaa viikonlopun, kun vaan että, sitte siinä on joku tavotekki oikeesti.

Tutkimukseemme osallistuneet korostivat erityisesti lopetuspalavereiden merkitystä sekä tukiperheen että tuettavan lapsen kannalta. He kokivat, että lopetuspalaveri olisi selkeä päätös toiminnalle, jolloin kaikki osapuolet olisivat tietoisia perustellusta lopetuksesta. Eräät toivat esiin, että he olivat luulleet toiminnan vielä jatkuvan, mutta oli selvinnyt, että lapsi ei jostain syystä enää tulekaan. Tällaisissa tilanteissa tukiperhe oli jäänyt epätietoisuuteen lopettamisen syistä, ja he pohtivatkin, miten esimerkiksi tuettava perhe oli kertonut lapselle toiminnan loppumisesta.

Tietysti se, että itelle jää sellanen tunne, että mitähän niille tenaville on sanottu... että jos vanhemmat yhtäkkiä päättää, että että te ny enää mee sinne tai jos ne kyselöö nii mitä niille on vastattu... ja se että, tuota mikä tunne niille tenavillekki sitte jää... ja sitte lapsethan ajatteloo herkästi, että se on niitten syy, että hän on tehny jotaki väärin tai me ollaan tehty jotaki väärin sielä, että meitä ei enää oteta.

Kyllähän se tota sossu ja se asiakasperhe tekevät siitä sitte jonkun, mutta meille siitä ei, meidän kans siitä ei tuu keskustelua, nii kyllähän se vähän on sillälaila, että ollaan vähän niinku oltu epätietoosia, että tuleekohan ne enää... että on pitäny ihan kysellä sitä, että onko se lopetettu se tukisuhde vai eikö se oo.

Eräät tutkimukseemme osallistuneet toivat esiin myös positiivisen kokemuksen toiminnan loppumisesta, jolloin lopetuspalaveri oli pidetty onnistuneesti. He kertoivat olevansa tyytyväisiä, kun tukisuhde oli saatettu onnistuneesti loppuun ja se oli saanut selkeän päätöksen.

Me pidettiin silloin se lopetuspalaveri oikeen missä kaikki käytiin läpi. Ja kyseltiin lapsiltakin, että mikä on hyvää, mikä on ollu kivaa meillä ja ja mikä on ollu ehkä tylsää ja niinku, semmonen aika avoin keskustelu ja se oli se sosiaalityöntekijäki siinä.

Raportointi. Tutkimukseemme osallistuneet toivat esiin näkemyksiä raportoinnista, jota tukiperheet tekevät toiminnastaan sosiaalitoimelle. He pohtivat raportoinnin merkitystä ja tarpeellisuutta tuettavan lapsen tilanteen kartoittamisessa. Raportoituihin huomioihin koettiin sosiaalitoimen useimmiten reagoivan, vaikka se saattoi viedä aikaa.

Mutta on toki niitä paljon sellasia, kun niitä raporttia paljon tehty, kirjoitettu nii, tullu sellasta palautetta että niihin on puututtu, että on menny etehenpäin.

Eräät pohtivat reagoidaanko huoliin lainkaan, sillä tukiperheelle ei tullut aina tietoa oliko niiden eteen toimittu. He kokivat kuitenkin, että raportoinnin avulla he voivat siirtää huolen eteenpäin, ja ovat siten tehneet oman osuutensa tilanteeseen reagoimisessa.

...ei niinku siihen ei reagoira... että joko niitä ei lueta tai, tai sitte eikö niistä välitetä vai eikö oo puututtu tai... mutta sitte taas mä oon ainaki

aatellu, että ku me kirjojetaan ne nii se on ainaki pois meirän syräm-meltä, että se tiato on sitte sielä ollu luettavis, että jos me ollaan huomattu jotaki ni me se sinne kirjojetaan.

Mä laitoin monesti, monta kuukautta sitä asiaa sinne raporttiin, että oon niinku huolissani... ja tota, sitte mä kysyinki sitä, niin jotenki siinä tuntu, että siinä kesti tosi kauan, että se meni niinku se asia sinne perille asti.

Koulutus ja tapaamiset. Tukiperheille järjestettävät koulutukset ja tapaamiset koettiin useimmiten hyväksi ja tarpeellisiksi, ja etenkin erilaisista erityisryhmistä oli tärkeää saada tietoa. Tutkimukseemme osallistuneiden mielestä luentojen aiheet vastaavat hyvin heidän tarpeisiin ja he ovat tyytyväisiä, kun voivat itse vaikuttaa niiden sisältöihin. Tapaamisissa saaman vertaistuen vaikutus koettiin merkittävänä. Kokeusten vaihtaminen muiden tukiperheiden kanssa nähtiin voimauttavana, sillä sen koettiin lisäävän omaa jaksamista.

Kyllä ne illat vähä sellasia on, että moni siellä kyllä avaa suunsa ja, ja ja kertoo niitä omia kokemuksiansa, niin kyllä se on sitä parasta, parasta antia.

...joissa puramme ongelmia, vaihdamme kokemuksia/kuulumisia ja nautimme vertaistuesta. Nämä illat on korvaamattomia ja erityisen tärkeitä oman jaksamisen ja kehittymisen kannalta.

Oman koulutuksen ja ammatin nähtiin vaikuttavan siihen, ettei koulutuksia koettu aina tarpeellisina. Niistä ei koettu saavan hyötyä myöskään silloin, kun oppi oli tullut käytännössä jo omien lasten kautta tai tukilasten kautta silloin, kun toiminta oli ollut jo pidempään käynnissä. Toisaalta koulutusten koettiin keskittyvän liiaksi erilaisiin ongelmiin, mikä osaltaan vaikutti osallistumattomuuteen.

6.6 Suhde tukilapsen perheeseen

Yhteistyön tukilapsen vanhempien kanssa koettiin olevan useimmiten sujuvaa. Tukiperheen ja tuettavan perheen yhteneväisten arvojen koettiin helpottavan yhteistyötä. Aineistosta ilmeni, että suhde tuettavaan perheeseen on luottavainen, ja he haluavat olla avoimia sekä kunnioittaa perhettä. Tutkimukseemme osallistuneet kokivat, että jotkut perheet ovat kiitollisia saamastaan avusta. Eräs oli havainnut, että

jonkun tukilapsen vanhemmalle oli tärkeää jakaa lapsen tekemisiä ja kehitykseen liittyviä asioita jonkun lapselle läheisen henkilön kanssa.

Mun mielestä yhteistyö on sujunu aika hyvin, että kaikki perheet joita meillä on ollu niin ne on ollu kyllä semmosia, että ne on ollu niinku kiitollisia siitä, että on tukiperhe.

Et kyllä hänelläkin on se kova tarve puhua siitä lapsesta, että varmasti se on iha kiva, että siinä on joku toinenkin joka nyt ehkä on ollu sen lapsen kans tekemisis sillälailailla, että on mukava jutella ja kuunnella niitä kehitysjuuttuja siinä. Vähän niinku jakamas sitä arkea siinä sillälailailla, positiivisessa mielessä. Ei tarvi mitää murheita pähkäillä, vaan ihan kivoja juuttuja.

Useimmat painottivat sitä, että heidän ei tarvitse olla tiiviisti tekemisissä tuettavan lapsen vanhempien kanssa. He kokivat yhteistyön vähäisenä, ja jotkut kokivat sen useimmiten pinnallisena. Lapsen tuominen ja hakeminen ovat nopeasti ohi, ja tilanteissa vaihdetaan vain pikaisesti kuulumiset.

...että meillä on ainakin hyvin sellaset viileet välit, että ne tuaa ja ne saa sitte lähtiä ja jos ne hakoo tenavat nii ne vaan hakoo ja lähtöövät.

Joidenkin vanhempien kanssa yhteistyö oli haastavampaa. Haastavaksi koettiin se, että jos tukilapsen tekemisiä tukiviikonlopun aikana joutuu erityisen tiiviisti seuraamaan ja tarkkailemaan. Eräs koki, että jotkut vanhemmat ovat hyvin tarkkoja ja tekevät pienistäkin asioista suuria, mikä luo paineita tukiperheelle.

Tietysti taas oppii, että sit pitää vaan alkuun sanoa, että meillä eletään näin, ja me tehdään sen mukahan. Ettei voi lähtee sen toisen perheen mukaan sitte elämään niinku... ehkä sitäki oppii.

Vähäinen yhteistyö tuettavan perheen kanssa koettiin usein kuitenkin joustavana. Tutkimukseemme osallistuneiden mielestä tuettavan perheen kanssa oli helppo sopia tukiviikonloppujen ajankohdista sekä lapsen mahdollisista haku- ja vientikuljetuksista. Esimerkiksi tukiperheen vuorotyön vuoksi tutkimukseemme osallistuneet kokivat helpoksi sen, että perheen kanssa saa sopia päivämäärät ilman sosiaalitoimea välikätenä, ja että perheet ovat näissä joustavia. Yhteistyön nähtiin olevan joidenkin perheiden kanssa tiiviimpänä kuin toisten. Osa kertoi jatkaneensa yhteydenpitoa tukisuhteen päätyttyäkin.

Saaraan sitte aika vapaasti päättää se sillä lailla se, niitten perheitten kans sitte, ettei tartte sitä sen sossun kans sitä ajatella.

...niin lapsi on haettu sieltä, että niinku sillalaila joustavaa, että että tota välillä me ollaan viety ja välillä sitte taas perhe on tuonu meille tänne lapset ja aina vähä sillai, että kuinka nyt sopii ja kuinka kuljetaan, että olis niinku kaikille helppoa.

6.7 Lasten ajatukset tukiperhetoiminnasta

Tutkimukseemme osallistuneet lapset kokivat, että on mukavaa ja tuntuu hyvältä, kun perheessä käy tukilapsi. Useimmat kokivat, ettei tukilapsen tuleminen ole muuttanut arkea, sillä viikonlopun ei nähty olevan normaalista poikkeava. Perheen toimiminen tukiperheenä ei ole vaikuttanut heidän elämään merkittävästi, sillä tukilapsi koettiin enemmänkin kaverina. Tukilapseen tutustuminen tukisuhteen alussa ei tuntunut tutkimukseemme osallistuneista vaikealta.

Eikös se vähä oo niinku vaa kaveri olis yökyläs...

Ei paljon normaalista poikkeava, tehtiin samanlaisia asioita, ehkä enemmän oltiin kotona, kun ei viitsinyt lähteä omien kavereiden kanssa mihinkään, kun perheessä oli tukilapsi.

Lapset kertoivat tekevänsä tukilasten kanssa samoja asioita kuin omien kavereidensa kanssa. Lapset kertoivat tukiviikonloppuisin leikkivänsä sekä ulkoilevansa tukilapsen tai -lasten kanssa. Lisäksi he osallistuvat lasten hoitamiseen sekä auttavat pienempiä tukilapsia.

No emmä paljo muittenkaa oo leikkiny, ku ton Kallen kaa mee rakennettiin puumaja ja sitten tota sitte Pekan kaa ollaan tota leikkitty, muttei Kallen ja Matin kaa yleensä. (Nimet muutettu)

No vähä kaikkee... leikkiny... mmm... no sitä nuorimmaista oon syötänny.

Joko autan niitä jossakin mitä ne haluaa (niinkun vaikka pistän niille ketsupit makaroonii, annan vettä tms).

Eräs tutkimukseemme osallistunut lapsi kertoi arjen toisaalta hieman muuttuvan. Toinen kertoi joutuvansa viettämään tukiviikonloppuna enemmän aikaa kotonaan. Ikävänä asiana lapset nostivat esiin tukilasten kanssa syntyvät erimielisyydet. Tukilapsen negatiivinen käytös kohdistui ajoittain myös heihin.

No kun ne välillä tappeli ja riiteli kokoajan, kaikesta.

...ja ne kuitenkin tappeli kaikesta... niin ja sitte aina välillä, ku toinen oli kiva ja yhres vaihees soli taas tylsä.

Joidenkin lasten tuntemukset tukilasta kohtaan saattoivat vaihdella. Vanhempien lasten mielestä tuntui ärsyttävältä, että tukilapset seurasivat ja kyselivät heidän tekemisistään. Osa lapsista kertoi suhtautuvansa positiivisesti siihen, mikäli perheeseen tulisi vielä uusia tukilapsia. Heitä kuitenkin mietitytti, millaisia uudet tukilapset olisivat.

Joo, kiva. Johtuu vähä ketkä, tai minkälaiset ne on luonteeltansa.

7 TULOSTEN YHTEENVETO JA TARKASTELU

Tutkimuksellamme halusimme selvittää tukiperheiden jäsenten kokemuksia tukiperhetoiminnasta, saaden esiin heidän henkilökohtaisia näkemyksiä ja ajatuksia. Halusimme saada vapaaehtoisina toimivien perheiden jäsenten äänet kuuluviin, sillä koemme että heidän näkemystensä ja mielipiteidensä huomioiminen on toiminnan kannalta tärkeää. Aiheen näkökulmaan päädyimme siksi, että meitä kiinnosti miten vapaaehtoisena toimivien perheiden jäsenet kokevat vieraan lapsen auttamisen omassa kodissaan. Lähestyimme perheenjäsenten kokemuksia erilaisten teemojen avulla, ja kustakin osa-alueesta tuli esiin mielenkiintoisia näkemyksiä. Tutkimuksemme tuloksissa on yhteneväisyyksiä tukiperhetoiminnasta aikaisemmin tehtyjen tutkimusten kanssa. Kaikkia esiin tulleita yhteneväisyyksiä ei voi verrata täysin keskenään, sillä aineistomme perustuu juuri näiden, haastattelumme osallistuneiden tukiperheiden jäsenten subjektiiviseen kokemukseen.

Tukiperheeksi ryhtymisen motiiveissa oli paljon yhtäläisyyksiä Niemen (2011) tutkimuksen kanssa. Molemmissa nousee esiin tärkeimpänä tukiperheeksi ryhtymisen motiivina auttamisen halu, mikä myös Yeungin (31.12.2004) mukaan on suomalaisten suurin motiivi vapaaehtoistyölle. Lisäksi meidän sekä Niemen (2011, 77) tutkimuksissa tukiperheet osoittivat olevansa tietoisia perheiden avuntarpeesta ja kokivat siten tekevänsä tärkeää työtä auttaessaan heikommassa asemassa olevia sekä tämän lisäksi kantavansa yhteiskunnallista vastuuta.

Tuloksistamme on tulkittavissa, että tukiperheen jäsenet suhtautuvat tukiperhetoimintaan myönteisesti. Positiiviseen suhtautumiseen vaikuttaa se, että toiminta on useimmiten sujuvaa. Toiminnan onnistumisen ja sujumisen kannalta on tärkeintä, että kaikki perheenjäsenet ovat halukkaita ja motivoituneita. Vanhemmat pitävät tärkeänä sitä, että saavat tukeutua toisiinsa ja käsitellä asioita yhdessä. Myös omien lasten mielipiteen huomioimista pidetään toiminnan kannalta oleellisena, sillä heidänkin osallistumisensa toimintaan on pääsääntöisesti aktiivista.

Tuloksista ilmenee, että tukiperheen jäsenet kokevat itse saavansa myönteisiä kokemuksia apua tarvitsevia perheitä auttamalla, mikä näkyy myös Niemen (2011, 77) tutkimuksessa. Tukilapsen vaikutus perheeseen on vähäinen etenkin silloin, kun perheessä on omia lapsia. Perheet ottavat tukilapsen mukaan tavanomaisiin arjen

toimintoihin muuttamatta totuttuja tapojaan hänen vuokseen. Tukiperheet kokevat, että voivat toiminnallaan tarjota tukilapselle arjen olemisen lisäksi monipuolisia ja uusiakin kokemuksia. Tukiperheet ovat havainneet, että osa tukilapsista on jäänyt vaille ikätasonsa mukaisia asioita, joten he ovat mahdollistaneet sen heille tukivii-
konloppuna.

Myönteisistä kokemuksista huolimatta tulokset osoittavat, että toiminnassa on myös haasteita. Tukiperhetoiminnasta esiin tulleisiin haasteisiin voidaan löytää yhtäläisyyksiä Niemen (2011) tutkimuksen kanssa. Hänen (mts. 76) mukaansa haasteiksi ovat osoittautuneet tukilapsen ylivilkkaus, levottomuus, keskittymiskyvyttömyys sekä vaikeudet sosiaalisissa suhteissa. Myös tutkimuksessamme tukiperheet mainitsivat toiminnan suurimpien haasteiden kohdistuvan tukilapsen mahdollisiin haasteisiin sekä tuettavan perheen moniongelmaisuuuteen. Lisäksi toiminnan varjopuolina esiintyy se, jos tukiperheet joutuvat tilanteen pakosta tekemään isoja muutoksia toiminnassaan. Perheiden erilaisuuden koetaankin aiheuttavan haasteita, mutta toisaalta perheiden samantyyppiset arvot edistävät yhteistyötä. Myös tähän löytyy yhtäläisyys Niemen (2011, 77) tutkimuksesta.

Mielenkiintoisena asiana tutkimustuloksissa nousi esiin tukivanhempien kokemuk-
siitä, että tukilapsen vanhemmat käyttävät tukiperhettä hyväksi. Tuloksista käy ilmi, että joku tuettava perhe on myöntänyt tarvitsevansa lastenhoitajaa, mikä on saanut tukivanhemmat tuntemaan, että tukiperhettä käytettäisiin väärin. Tätä kokemusta voidaan pohtia eri näkökulmista. Onko hyväksikäyttö väärin toiminnan kannalta vai onko vanhempien vapaa viikonloppu joidenkin perheiden kohdalla osa toiminnan tarkoitusta? Tuettavien perheiden elämäntilanteet ja ongelmat ovat yksilöllisiä, joten tukiperheellä voi olla erilainen tarkoitus perheen tuen tarpeesta riippuen. Toisaalta tukivanhempien huoli on todellinen ja se tulisi huomioida perheen tilanteesta huolimatta. Tämä näkökulma olisikin hyvä muistaa tuen tarvetta ja sen mahdollista muuttamista arvioitaessa, sillä toiminnan tavoitteellisuus tulisi olla selkeää.

Yhteistyö tuettavien perheiden kanssa osoittautui vähäiseksi ja tukivanhemmat välttävätkin liiallista kanssakäymistä tuettavan lapsen vanhempien kanssa. He perustelivat sitä sillä, että heitä on ohjeistettu olemaan vain tuettavaa lasta varten, eikä vastaamaan vanhempien ongelmiin. Yhteistyön vähäisyydestä huolimatta tukivanhemmat kokivat sen useimmiten myönteisenä ja sujuvana.

Tuloksista voi selkeästi havaita, että kokemukset yhteistyöstä ovat samankaltaisia. Yhteistyö ohjaavan tahon kanssa koettiin pääsääntöisesti hyvänä ja kokemuksissa oli havaittavissa muitakin samankaltaisuuksia. Vaikka yhteistyö saattoi ajoittain olla vähäistä, kokivat perheet kuitenkin saaneensa riittävästi tukea ohjaavalta taholta. Matilaisen (2008, 80, 89) tutkimuksesta tulee ilmi, että sosiaalityöntekijät itse kokevat tukiperheiden ammattilaisilta saaman tuen olevan vähäistä, vaikka tukiperhettä pidetään erittäin tärkeänä tukimuotona. Tutkimuksessa ilmeneekin ristiriita tukimuodon tärkeyden ja siihen kohdennettavien resurssien välillä (mts. 89).

Merkittävämpänä asiana yhteistyöstä nousee esiin palaverien toteutumisen puutteellisuus, mikä on tärkeä huomio toiminnan kehittämisen kannalta. Tukiperheet tiedostavat palaverien merkityksen toiminnan tavoitteellisuuden ja tarpeenmukaisuuden kannalta, mutta on tulkittavissa, ettei sosiaalityö panosta niihin riittävästi. Niemen (2011, 79) tutkimuksen mukaan tukiperheet toivoisivat puolestaan saavansa enemmän tietoa lapsen elämäntilanteesta ja sen mahdollisesta muuttumisesta. Tukivanhemmat kokevat tiedon lapsen elämäntilanteen muuttumisesta auttavan heitä ymmärtämään ja huomioimaan muuttuvaa tuentarvetta. Tämä asia tuli esiin myös tuloksissamme.

Toisena tärkeänä asiana aineistosta näkyy, että tukiperheiltä vaadittava raportointi pohdituttaa tukivanhempia. Tutkimuksessa käy ilmi, että raporttien merkitys ja niihin reagoiminen mietityttävät, sillä tukivanhemmat eivät aina tiedä onko esimerkiksi huolen eteen toimittu. Tukivanhemmat pitävät tärkeänä heidän näkemystensä huomioimista, sillä he saattavat huomata ja kuulla tuettavan perheen tilanteen kannalta oleellisia asioita. Tukivanhemmat olivat kuitenkin tyytyväisiä koulutuksiin, sillä niissä saa tietoa muun muassa lasten erityistarpeista. Koulutusten ja tapaamisten paras anti on vertaistuki, ja tukiperheet pitävätkin toisilta tukiperheiltä saamaansa vertaistukea merkityksellisenä etenkin oman jaksamisen kannalta.

Tuloksissa tuli esiin myös selkeitä kehittämissuhteita rahallisesta tuesta. Tukiperheet joutuvat varautumaan tukilasta varten erilaisilla välttämättömillä tavaroilla, johon muun muassa toivottiin tukea rahallisesti tai muulla keinoin. Tällaisten kehittämissuhteiden toteuttamisen haasteena voi olla tiukka taloudellinen tilanne. Lisäksi tukiperhetoiminta on vapaaehtoisuuteen perustuvaa toimintaa, jolloin kaiken kattavaa rahallista korvausta toiminnasta ei voi odottaa saavan.

Tukiperhetoiminta kokonaisuudessaan vaatii tukiperheeltä erilaisia valmiuksia ja ominaisuuksia. Tukivanhemmat määrittivät tarvitsevänsä monenlaisia valmiuksia ja ominaisuuksia toimiessaan tukiperheenä. Tutkimustuloksista nousee vahvasti esiin oman koulutuksen ja ammattitaidon hyöty tukiperhetoiminnan kannalta. Toiminnan kannalta tärkeänä pidetään myös sosiaalisia taitoja sekä lapsirakkautta. Matilaisen (2008, 77) tutkimuksen mukaan myös sosiaalityöntekijät mainitsevat tukiperheeltä vaadittavan hyviä yhteistyötaitoja. Lisäksi tukiperheiltä vaaditaan luotettavuutta, avoimuutta, sopeutumiskykyä sekä joustavuutta (mts. 79). Tuloksistamme tuli esiin, että tukivanhemmat itsekin määrittävät vaadittaviksi kyseisiä ominaisuuksia.

Erilaisten valmiuksien ja ominaisuuksien lisäksi tukiperheen jäseniltä vaaditaan useita rooleja. Tukivanhemmat pitävätkin rooliaan tärkeänä tukilapsen kannalta. Korhonen (2005, 39) on määrittänyt tukihenkilölle rooleja, jotka ovat rinnastettavissa myös tukiperhetoimintaan. Rooleiksi hän on nimennyt muun muassa yhdessä toimimisen roolin, aikuisen mallina olemisen sekä rajojen asettajan, jotka nousevat esiin myös tuloksistamme. Oleellisimpina aineistossamme nousee esiin tukiperhe mallinantajana ja vanhempana, ja lisäksi tukiperheen omat lapset toimivat myös mallinantajina tuettavalle lapselle. Tukivanhempien rooli tukilapselle voidaan nähdä merkityksellisenä myös siitä syystä, että tukivanhempien ajatellaan olevan kuin sijaisvanhemmat tai kummit eli tärkeät aikuiset omien vanhempien lisäksi.

Aineisto lasten kokemuksista jäi heikoksi, sillä lasten osallistuminen tutkimukseen jäi vähäiseksi ja vastaukset olivat osittain niukkoja. Aineistosta on kuitenkin havaittavissa yhtäläisyyksiä ja lisäksi ne ovat osittain verrattavissa vanhempien haastatteluissa esiin tulleisiin näkemyksiin lastensa kokemuksista. Lapset suhtautuvat toimintaan myönteisesti ja tukilapseen kuin kavereiin, eivätkä he koe hänen vaikuttavan merkittävästi heidän elämäänsä. Tähän kokemukseen voidaan rinnastaa myös vanhempien kokemus. Vanhempien mielestä heidän lapsensa suhtautuvat toimintaan positiivisesti, sillä he odottavat tukiviikonloppua ja viihtyvät pääsääntöisesti tukilapsen kanssa. Lapselle saattaa kuitenkin syntyä kielteisiä ajatuksia, jos tukilapsen kanssa esiintyy ristiriitoja. Myös vanhempien mukaan omat lapset saattoivat suhtautua tukilapseen negatiivisesti, mikäli perhe joutuu muuttamaan rutiinejaan tukilapsen vuoksi. Vaikka tukiperhetoiminnassa on haasteita, kokevat vanhemmat ja lapset sen mielekkäänä tapana auttaa apua tarvitsevia perheitä.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessin alussa oli haastavaa löytää sopiva aihe. Pohdimme aihetta pitkään, sillä halusimme opinnäytetyömme tuottavan jollekin hyötyä. Lopullinen aiheemme valikoitui, kun tämä aihe tuli esiin harjoittelun kautta. Pyysimme yhteistyötahoksi Alavuden kaupunkia, joka suhtautui ehdotukseemme myönteisesti. Tavoitteenamme oli selvittää tukiperheiden jäsenten näkemyksiä ja kokemuksia tukiperhetoiminnasta ja saada siten tukiperheen näkökulmaa esille.

Tutkimuksen alussa moni tukiperhe kertoi yhteistyötahollemme halukkuudestaan osallistua tutkimukseemme, vaikka olimme toivoneet heitä olemaan suoraan yhteydessä meihin. Perheiden myöhästyneet yhteydenotot hidastivat opinnäytetyöprosessin etenemistä, mikä vaikutti siihen, että tutkimuksen toteuttamiseen jäi oletettua vähemmän aikaa. Lopulta prosessi lähti etenemään sujuvasti ja saimme panostettua työhön tiukasta aikataulusta huolimatta.

Vaikka haastattelu oli ensisijainen aineistonkeruumenetelmämme, osallistui haastatteluihin vain puolet tutkimukseemme osallistuneista. Olemme kuitenkin tyytyväisiä haastattelun avulla saamamme aineiston määrään. Haastatteluissa nousi esiin mielenkiintoisia, erilaisiakin näkemyksiä ja kokemuksia tutkimuskysymystemme kannalta. Oli antoisaa kuulla, kun perheenjäsenet kertoivat omia ajatuksiaan toiminnasta ja toivat esiin eläviä esimerkkejä tukiperheenä toimimisesta. Vanhemmat pohivat aihetta syvällisestikin, ja oli havaittavissa, että he kertoivat kokemuksistaan mielellään. Lisäksi oli mielenkiintoista havainnoida, miten vanhemmat puhuivat tukilapsesta, hänen perheestään sekä omasta toiminnastaan tukiperheenä. Pääasiassa vanhempien puheista kuului myönteinen suhtautuminen toimintaan, vaikka se haasteineen saattaa ajoittain olla vaikeaa.

Tutkimuksessamme halusimme tuoda esiin myös lasten näkemyksiä, jotka kuitenkin niukan aineiston vuoksi jäivät vähäisiksi. Vaikka lapset toivat haastatteluissa esiin omia ajatuksiaan vain vähän, oli niistä kuitenkin poimittavissa konkreettisia asioita. Tutkimuksemme kannalta onkin valitettavaa, että lasten aineisto jäi niukaksi. Aineisto olisi voinut olla kattavampi, mikäli olisimme saaneet haastatella myös niitä lapsia, jotka antoivat vastauksensa sähköpostikyselyn kautta, sillä haastattelun avulla lasten kokemuksista olisi voinut saada enemmän irti.

Sähköpostitse saamamme vastaukset toivat hyvän lisän haastatteluilla saadun aineiston rinnalle. Sähköpostivastaukset olivat usein hyvin suurpiirteisiä ja vähäsanaisia, ja niissä jäimme kaipaamaan perusteluja ja konkreettisia esimerkkejä. Vastauksissa tuli esiin mielenkiintoisia ajatuksia ja näkökulmia, joista olisi mielellään kuullut tarkemmin. Tästä syystä pohdimme, että olisi ollut antoisaa haastatella näitäkin perheitä ja kuulla heidän kokemuksistaan tarkemmin. Olimme kuitenkin tyytyväisiä siihen, että muutaman haastattelun lisäksi osa perheistä oli halukkaita osallistumaan tutkimukseen sähköpostikyselyn avulla, sillä muuten aineisto olisi kokonaisuudessaan jäänyt varsin pieneksi. Mielestämme olikin hyvä, että annoimme kaksi osallistumisvaihtoehtoa, sillä ilman mahdollisuutta sähköpostikyselyyn nämä perheet olisivat mahdollisesti jättäytyneet tutkimuksesta.

Yleisesti ottaen saimme tutkimuksellamme esiin tukiperheiden jäsenten näkemyksiä toiminnasta ja saimme kerättyä tietoa, mikä vastasi tutkimuskysymyksiimme. Tutkimuksemme on sosiaaalialan kentällä tärkeä, sillä tukiperhetoiminnan kannalta on hyvä ymmärtää sitä myös vapaaehtoisena toimivien tukiperheiden näkökulmasta. Lisäksi tulokset ovat merkityksellisiä etenkin Alavuden kaupungille, mutta myös muille kaupungeille ja kunnille, jotka ovat kiinnostuneita tukiperheiden näkökulmasta. Opinnäytetyön avulla Alavuden kaupunki voi kehittää toimintaansa tukiperheiden jäsenten kokemukset ja näkemykset huomioiden, mutta myös muutkin tahot voivat saada näkökulmia toiminnan kehittämiseen.

Aihetta voisi kuitenkin tutkia lisää laajemmin tai ottaen tarkasteluun yksittäisen esiin nousseen näkökulman. Tutkimuksemme myötä meitä jäi kiinnostamaan etenkin se, eroavatko kokemukset ja suhtautuminen toimintaa kohtaan lapsiperheiden ja lapsettomien perheiden välillä, ja jos eroaa niin miten. Tämä olisi mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe. Aihetta voisi lisäksi tutkia tarkemmin ottaen näkökulmaksi ai-noastaan tukiperheiden omat lapset. Tällaisella tarkemmalla kohderajauksella voisi panostaa yhteen kohderyhmään ja saada siten monipuolisempaa ja kattavampaa aineistoa.

Oman oppimisen kannalta tutkimuksen tekeminen oli antoisaa, vaikka prosessi ei edennyt täysin toivomallamme tavalla. Emme antaneet alun haasteiden kuitenkaan lannistaa, sillä uskoimme, että tutkimus tulee kaikesta huolimatta onnistumaan. Li-

säksi oma tahto tutkimuksen toteutumisesta loi motivaatioita tehdä työtä sen onnistumisen eteen. Prosessin aikana aiheesta tuli meille tärkeä, mikä osaltaan lisäsi mielenkiintoamme. Toisaalta tutkimuksen alkuperäisestä suunnitelmasta poikennut eteneminen opetti paineensietokykyä sekä kykyä suunnitella asioita uudestaan. Lisäksi opinnäytetyön aihe opetti ammatillisuuden sekä sosiaalialan kannalta tärkeitä asioita, sillä etenkin lastensuojelun osa-alueiden ymmärtäminen sekä ennaltaehkäisevän työn ja avohuollon merkitys ovat kasvaneet. Mielestämme sosionomin on tärkeää tietää tukiperhetoiminnasta perheiden kanssa työskenneltäessä. Sosionomin tulee ymmärtää ennaltaehkäisevän työn merkitys sekä avohuollon palvelujen moninaisuus ja siten tietää erilaiset palveluvaihtoehdot.

LÄHTEET

- Ahlfors, J. 2009. Lastensuojelutyöntekijöiden sosiaalinen tuki. Epävirallisen ja virallisen sosiaalisen tuen kartoitus työntekijöiden näkökulmasta. Tampereen yliopiston Porin yksikkö. Sosiaalityön Pro gradu –työ. Julkaisematon.
- Anttila-Varpula, E. 2015. Sosiaalityöntekijä. Alavuden kaupunki. Henkilökohtainen tiedonanto 22.10.2015.
- Bardy, M. 2009. Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa M. Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimessä. 2009. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 17–46.
- Gerson, K. & Horowitz, R. 2003. Observation and interviewing: Options and choices in qualitative reseach. Teoksessa: T. May. (toim.) 2003. Qualitative research in action. Lontoo: SAGE Publications, 199–224.
- Heino, T. 2009. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa M. Bardy (toim.) Lastensuojelunytimessä. 2009. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 52–75.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hämeen-Anttila, L. 2.10.2014. Sosiaalihuoltolaki uudistuu: Mikä muuttuu lastensuojelussa? [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Luentomateriaali. [Viitattu 25.10.2015]. Saatavana: http://www.lskl.fi/files/2563/Lotta_Haameen-Anttila_STM_Sosiaalihuoltolaki_uudistuu_-_mika_muuttuu_lastensuojelussa.pdf
- Kauppi, M. & Rautanen, E. 1997. Oikeus hyvään kotiin: Pelastakaa Lapset Ry ja suomalainen lastensuojelutyö 1922–1997. Keuruu: Otavan kirjapaino.
- Kiviniemi, K. 2007. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. uud. p.: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 2007. Jyväskylä: PS-kustannus, 70–85.
- Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. Ei päiväystä. Tekeillä olevat tutkimukset. [Verkkosivu]. [Viitattu 13.10.2015]. Saatavana: <https://www.chydenius.fi/tutkimus/sosiaalitieteet/hankkeet/-tekeilla-olevat-vaitostutkimukset>
- Korhonen, A. 2005. Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus.
- Kuoppala, T. & Säkkinen, S. 13.11.2014. Lastensuojelu 2013. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti 26/2014. [Viitattu 14.10.2015]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/lasten- nuorten-ja-perheiden-sosiaalipalvelut/lastensuojelu>

L. 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki.

Lapsi tukiperheessä. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Pelastakaa lapset Ry. [Viitattu 28.3.2015]. Saatavana: <http://www.pelastakaaapset.fi/toiminta/lastensuojelutyo/tukiperhetoiminta/lapsi-tukiperheessa/>

Liity joukkoon – tue lasta. 9.6.2007. [Verkkajulkaisu]. Rovaniemi: Lastensuojelun keskusliitto. [Viitattu 11.9.2015]. Saatavana: http://www.varpu.fi/files/788/tue_lasta_esite.pdf

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Ei päiväystä. [Verkkajulkaisu]. Vapaaehtoistoiminnan ohjauksen käsikirja. [Viitattu 11.9.2015]. Saatavana: <http://varsinaissuomenpiiri-mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/f4a00a5bbfdf9542660e5c559d6b2d17/1441962436/application/pdf/172567/Vapaaehtoistoiminnan%20ohjauksen%20k%C3%A4sikirja.pdf>

Mason, J. 2003. Qualitative interviewing: Asking, listening and interpreting. Teoksessa: T. May (toim.) Qualitative research in action. 2003. Lontoo: SAGE Publications, 225–241.

Matilainen, M. 2008. ”Tärkeä lastensuojelun tukimuoto, jota ei voi hoitaa toisella kädellä”: Jyväskyläläisten lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä tukiperhetoiminnasta. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Yhteiskuntapolitiikka. Pro gradu -työ. Julkaisematon.

Mehtonen, T. 2011. Sosiaalisen vahvistamisen osaaminen. Teoksessa: P. Lundbom & J. Herranen (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. 2011. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 13-29.

Mikkola, M. & Helminen, J. 1994. Lastensuojelu. Helsinki: Legisactio Oy/Karelectio.

Niemi, O. 2011. Tukea perheeltä perheelle: Tukiperhetoiminnan tarkastelua lastensuojelun vapaaehtoistyönä tukiperheiden näkökulmasta tukiperhekyselyn pohjalta. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Sosiaalityö. Pro gradu -työ. Julkaisematon.

Nikander, P. 2010. Laadullisten aineistojen litterointi, kääntäminen ja validiteetti. Teoksessa: J. Ruusuvoori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. 2010. Tampere: Vastapaino, 432–445.

Nopanen, R. 2014. Tukiperhe nuorten kertomana. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Nuorisotyö ja nuorisotutkimus. Pro gradu -työ. Julkaisematon.

- Nuotio, J. & Miettinen, M. 2011. Tukihenkilötoiminta sosiaalisen vahvistamisen menetelmänä. Teoksessa: P. Lundbom & J. Herranen (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. 2011. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 191-203.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa: J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. 2010. Tampere: Vastapaino, 9–36.
- Räty, T. 2015. Lastensuojelulaki: käytäntö ja soveltaminen. 3. uud. p. Helsinki: Edita.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 1.4.2015. Kuntainfo. [Verkkajulkaisu]. Helsinki. [Viitattu 25.10.2015]. Saatavana: <http://stm.fi/documents/1271139/1427058/sosiaalihuoltolaki.pdf/b37fa129-049b-479c-a27f-b459e41b3b42>
- Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro.
- Travers, M. 2002. Qualitative research through case studies: Introducing qualitative methods. Lontoo: SAGE Publications.
- Tukihenkilö tai tukiperhe. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Pelastakaa lapset Ry. [Viitattu 28.3.2015]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-ka-sikirja/tyoprosessi/avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/tukihenkilo-tai-tukiperhe#Tukiperhetoiminta>
- Tukihenkilöt ja -perheet. 1.9.2015. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 20.10.2015]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/tukihenkilot-ja-perheet>
- Tukiperhetoiminta. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Pelastakaa lapset Ry. [Viitattu 28.3.2015]. Saatavana: <http://www.pelastakaa-lapset.fi/toiminta/lastensuojelutyo/tukiperhetoiminta/>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Virtanen, P. 1995. Lastensuojelutyön menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus. Teoksessa: P. Virtanen (toim.) Näkökulmia lastensuojeluun. 1995. 1. p. Helsinki: WSOY.
- Yeung, A. B. 31.12.2004. Suomalainen vapaaehtoistoiminta kansainvälisessä kentässä. [Verkkosivu]. Vantaa: Kansalaisyhteiskunta. [Viitattu 16.10.2015]. Saatavana: http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/vapaaehtoistoiminta/suomalainen_vapaaehtoistoiminta_kansainvalisessa_kentassa

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. 1989. [Verkkosivu]. [Viitattu 13.10.2015].
Saatavana: http://www.lskl.fi/files/206/LOS_sopimus.pdf

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa

Liite 2. Saatekirje

Liite 3. Sähköpostikyselylomake

LIITE 1 Tutkimuslupa

ALAVUDEN KAUPUNKI

Perusturvapalvelut
Perusturvajohtaja

VIRANHALTIJAN PÄÄTÖS

Päivämäärä
15.4.2015Pykälä
29 §

Asia	Outi Märijärven ja Suvi Saksan tutkimuslupa-anomus	
Päätös ja sen perustelut	Myönnän tutkimusluvan tutkimussuunnitelman mukaisesti. Outi Märijärvelle ja Suvi Oksalle SEAMK:n sosiaali-alan opinnäytetyönä tekemälle tutkimukselle tukiperhe-toiminnasta. Tutkimuksessa tulee noudattaa hyviä tutkimuseettisiä periaatteita.	
Allekirjoitus	Allekirjoitus Maria-Liisa Nurmi	Virka-asema Perusturvajohtaja Puh. 040-554 9528
Pöytäkirjan nähtävilläpito	Tämä pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi	Alavuden kaupunginvirastossa 20.4.2015
	Allekirjoitus	Virka-asema
Muutoksen hakuosoitus	OIKAISUVAATIMUS	Perusturvalautakunta Kuulantie 6 63300 ALAVUS
	Milloin asianomainen on ollut tyytymätön tähän päätökseen, hänellä on oikeus saada asia yllämainitun viranomaisen käsiteltäväksi, jos hän neljäntoista (14) päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan sitä vaatii.	

LIITE 2 Saatekirje

Seinäjoella 8.4.2015

Olemme sosionomiopiskelijoita Seinäjoen ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä tukiperhetoiminnasta Alavuden kaupungille. Tarkoituksenamme on tuoda opinnäytetyössämme esille mahdollisuuksien mukaan koko tukiperheen näkökulma, joten olisimme Teidän vanhempien lisäksi kiinnostuneita kuulemaan myös lastenne ajatuksia, mikäli he ovat halukkaita osallistumaan. Perhemuoto ei kuitenkaan rajaa osallistumista tutkimukseen, joten perheessänne ei tarvitse olla välttämättä lapsia. Tutkimustuloksia voidaan käyttää Alavuden kaupungin lastensuojelun tukiperhetoiminnan kehittämiseen.

Tutkimus toteutetaan haastattelemalla Teitä koko perhettä samanaikaisesti eri teemojen johdattamana ja toivomme, että tilanne olisi avoin ja keskusteleva. Mikäli mahdollista, kotinne voisi toimia haastattelupaikkana. Tämä ei kuitenkaan vaadi teiltä erityisjärjestelyitä, ainoastaan läsnäolonne on tärkeää. Mikäli haastattelun toteuttaminen kotonanne ei ole mahdollista, on haastattelukysymyksiin mahdollista vastata myös sähköisesti. Tutkimus toteutetaan luottamuksellisesti, henkilötiedot salassa pitäen.

Toivomme, että kiinnostuitte ja olette halukkaita osallistumaan. Ilmoitattehan meille viimeistään 22.5.2015 puhelimitse tai sähköpostitse halukkuudestanne osallistua tutkimukseemme. Pyrimme toteuttamaan haastattelut toukokuun ja heinäkuun 2015 aikana.

Yhteistyöterveisin:

Outi Märijärvi
outi.marijarvi@seamk.fi

044-5747212

Suvi Saksa
suvi.saksa@seamk.fi

050-4237490

LIITE 3 Sähköpostikyselylomake

KYSYMYKSET TUKIPERHETOIMINNASTA

Tässä kysymykset tutkimustamme varten. Toivottavasti paneudutte niihin ja vastaatte omien kokemusten ja ajatusten pohjalta. Mikäli perheessänne on lapsia ja he ovat halukkaita osallistumaan tutkimukseemme, alla olevat kaksi kysymystä ovat osoitettu erityisesti heille. Lapsesta riippuen ei ole välttämätöntä vastata molempiin kysymyksiin, vaan kaikki lapsen tuottamat ajatukset ovat tärkeitä.

1. Mikä sai perheenne lähtemään tukiperhetoimintaan?
2. Miten olette kokeneet tukiperheenä toimimisen?
3. Millaisia valmiuksia/ominaisuuksia koette tarvitsevanne tukiperheenä toimimiseen?
4. Millaisena näette perheenne roolin tukiperhetoiminnassa tukilapselle- tai nuorelle?
5. Millaisena koette yhteistyön tukiperhetoimintaa ohjaavan tahon kanssa?
6. Millaisena koette yhteistyön tuettavan perheen kanssa?

Lapsille:

1. Millainen päivänne on, kun tukilapsi on perheessänne?
2. Mitä teette tukilapsen kanssa?